

47.64.501
Пролетары всіх країн, єднайтеся!

РАБОТНИЦА І СЯЛЯНКА

ВЫДАНИЕ ЦК КП/б/Б

№ 3 СІЧЕНЬ 1947

ВЫДАВЕСТВА „ЗВЯЗДА“

Заслужаная настаўніца БССР Ірына Сцяпанаўна Яўсеева (гор. Мінск) галасуе за Іосіфа Вісарыёнавіча Сталіна.

Фото І. Рабіновіча.

Русской женщине

М. ИСАКОВСКИЙ

(Отрывок)

... Да разве об этом расскажешь —
В какие ты годы жила!
Какая безмерная тяжесть
На женские плечи легла!..
Ты шла затаив свое горе,
Суровым путем трудовым.
Весь фронт, что от моря до моря,
Кормила ты хлебом своим...

Бросались в грохоте, в дыме
Советские воины в бой,
И рушились вражьи твердыни
От бомб, начиненных тобой.

За все ты бралася без страха
И, как в поговорке какой,
Была ты и пряхой, и ткахой,
Умела—иглой и пилой.

Рубила, возила, копала,—
Да разве же все перечтешь?
А в письмах на фронт уверяла,
Что будто б отлично живешь.

Бойцы твои письма читали,
И там, на переднем краю,
Они хорошо понимали
Святую неправду твою.

И воин, идущий на битву
И встретить готовый ее,
Как клятву шептал, как молитву,
Далекое имя твое...

На заводзе

Піліп ПЕСТРАК

Бачу, пільна працуеш —
Працуй.
Хай жалезныя стружкі
Паддаюцца
Стальному разцу
І ўюцца і ўюцца,
Як стужкі.

А я,
Тут заслуханы ўпотай
У цэха прыглушаны грук,
Не магу не зірнуць
На тваю, на дзявочую
постаць

І на спрыт
Тваіх рук.
І на тое,
Як звісла над скронню
Залацістая
Пасма валос
І на выраз
Вачэй тваіх скромных,

Што ўзялі сабе
Сіні з нябёс.
Мне уцеха
Плыве
Хваляй к сэрцу,—
Толькі ў песнях
Яе апяць—
Гэта наша вясна
К сонцу рвецца,
Гэта песня
Твая і мая.

Пазнаю
Гэты позірк і скроні,
Як дыханне палёў,
Як зару,—
На заводзе
З табою сягоння
Аднаўляем з руін
Беларусь.

Удзельніца Вялікай Айчыннай вайны, гвардыі старшыня Тацяна Гарбенка, якая ўдастоілася трох урадавых ўзнагарод. Фото А. Дзітлава.

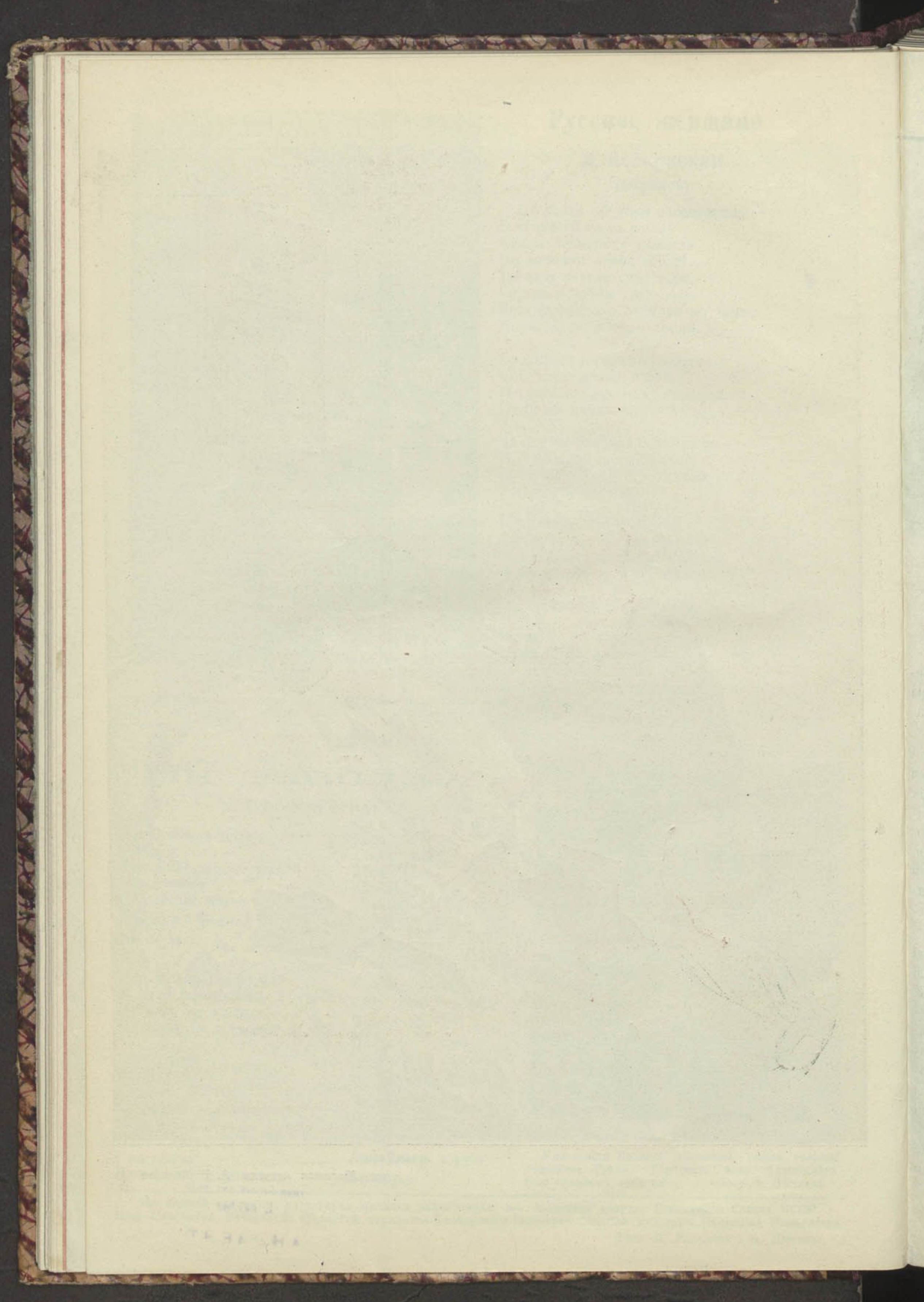
На першай вкладки: стаханавіца мінскага радыёзавода імя Молатава дэпутат Вярхоўнага Савета БССР Ніна Сямёнаўна Вячорка; на чацвертай: студэнтка Беларускага інстытута фізічнай культуры Валянціна Панцялеева.

Фото Л. Мазалева і А. Дзітлава.

Малюнак мастака А. В. Волкава
Фундацыя Біблія з'явілася
Ім. В. І. ЛЕПІНА

А АНЧЕ МЕНТ

МІЖНАРОДНЫ ЖАНОЧЫ ДЗЕНЬ

Міжнародны Жаночы дзень—8 сакавіка савецкі народ сустракае ва ўмовах напружанай працы па ажыццяўленню задач аднаўлення разбуранай ворагам народнай гаспадаркі і далейшаму яе развіццю.

Прайшоўшыя ў мінулым месяцы выбары ў Вярхоўныя Саветы саюзных рэспублік з'явіліся яркай дэманстрацыяй аднадушша савецкага народа, поўнай перамогі блока камуністаў і беспартыйных. Гэта перамога «... азначае, што адзінства савецкага грамадства не парушана, што ўсе савецкія людзі цесна згуртаваны вакол свайго ўрада, камуністычнай партыі і поўны рашымасці дабіцца далейшага росквіту сваёй Радзімы». (Сталін).

У плённай творчай працы савецкага народа вялікую ролю адыгрываюць жанчыны. Яны прымаюць актыўны ўдзел ва ўсіх галінах вытворчай працы і ў грамадска-палітычным жыцці нашай краіны. У гады савецкай улады разгарнуліся творчыя здольнасці мільёнаў савецкіх жанчын. 42,3 процанта спецыялістаў з закончанай вышэйшай адукацыяй складаюць жанчыны. Звыш 250 тысяч занята іх у прамысловасці інжынерамі і тэхнікамі, больш мільёна працуюць настаўнікамі і 100 тысяч урачаў. 33 тысячы жанчын займаюцца навукова-даследчай работай.

З'яўляючыся велізарнай сілай у будаўніцтве сацыялізма, савецкія грамадзянкі актыўна ўдзельнічаюць у кіраўніцтве дзяржавай. 456 тысяч жанчын выбрана дэпутатамі мясцовых Саветаў, каля 2 тысяч—дэпутатамі Вярхоўных Саветаў саюзных і аўтаномных рэспублік, дэпутатамі Вярхоўнага Савета СССР—277 жанчын.

У склад вышэйшага органа нашай Беларускай рэспублікі—Вярхоўны Совет БССР—выбрана 98 жанчын. Гэта лепшыя дочки нашай Радзімы, якія праславілі сябе ў працы на прадпрыемствах, у сельскай гаспадарцы, культурным фронце і ў абароне сваёй Айчыны ў суровыя дні барацьбы з нямецкімі захопнікамі.

За гады Айчынай вайны яшчэ больш раскрылася веліч душы савецкай жанчыны, усе яе лепшыя якасці—патрыятызм, мужнасць, доблесць, гераічныя подзвігі ў імя бацькаўшчыны.

Назаўсёды ўвайшлі ў гісторыю бяспрыкладныя працоўныя подзвігі савецкіх жанчын у часе Айчынай вайны. Жанчыны замянілі на фабрыках і заводах, у сельскай гаспадарцы мужоў і братоў, якія пайшлі на фронт, і сваёй самаадданай працай дапамагалі Савецкай Арміі.

Вялікія заслугі савецкіх жанчын і ў непасрэднай барацьбе з ворагам. Са зброяй у руках яны даказалі сваю адданасць і бязмежную любоў да Радзімы.

Аб іх подзвігах песні і быліны складае народ, спявае славу бесстрашным і мужным. У суровых баях яны дапамагалі Савецкай Арміі

адстаяць чэсць і незалежнасць савецкай дзяржавы і тыя велізарныя правы, якія дала савецкай жанчыне Вялікая Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя.

Савецкі ўрад высока ацаніў выдатныя заслугі мужных патрыётак у барацьбе з ворагам і ўдасціў высокага звання Героя Савецкага Саюза 62 жанчын. Каля 120 тысяч ордэнаў і медалёў уручана жанчынам-воінам.

Ні ў адной краіне свету жанчына-маці не акружана такімі клопатамі і любоўю як у нашай краіне. Яшчэ калі ішла Айчынная вайна, 8 ліпеня 1944 года быў выдан указ Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР аб павелічэнні дзяржаўнай дапамогі цяжарным жанчынам, многадзетным і адзінокім мацерам.

Савецкім урадам штогод з дзяржаўнага бюджэта адпускаюцца велізарныя сродкі на ахову здароўя мацеры і дзіцяці. Толькі за 1946 год многадзетным і адзінокім мацерам было выплачана 3.600 мільёнаў рублёў. Многadzетным і адзінокім мацерам Беларусі за гэты-ж год выплачана 167.107 тысяч рублёў дзяржаўнай дапамогі.

У БССР 37.634 мацеры ўзнагароджаны ўрадам ордэнамі «Материнская слава» і медаламі «Медаль материнства». 476 жанчынам прысвоена званне «Мать-героиня».

Наш народ паважае і славіць жанчыну-маці, якая кляпатліва выхоўвае новае пакаленне адданных будаўнікоў камунізма.

Савецкая жанчына, выхаваная большэвіцкай партыяй, вялікім Сталіным, дастойна паказала сябе ў гады вайны, і цяпер з чэсцю выконвае гістарычныя задачы па аднаўленню і далейшаму развіццю народнай гаспадаркі. Мільёны савецкіх жанчын самааддана працуюць на прадпрыемствах і ў сельскай гаспадарцы. Многія з іх з'яўляюцца наватарамі вытворчасці. Такіх жанчын, як маскоўскую стаханаву Екацерыну Барышнікаву, арэхава-зуюскую тэкстыльшчыцу Марыю Волкаву, ведае ўся краіна. Далёка за межамі Беларусі стала вядома імя звенявой калгаса «1 Мая», Гомельскага раёна, Анны Уткінай. Яе звяно сабрала ў 1946 г. 4.392 пуды бульбы з гектара. Трактарыстка Хрысціна Козырава на сваім «ХТЗ» узарала 1.394 гектары, эканоміўшы пры гэтым 4.175 кілограмаў гаручага.

У 1947 годзе перад нашым народам пастаўлены грандыёзныя задачы, у выкананні якіх пачэснае месца належыць жанчыне. Заваяваўшы сабе ўсеагульнае прызнанне і павагу ва ўсёй краіне, савецкія жанчыны і ў далейшым будуць самааддана змагацца за выкананне задач, пастаўленых партыяй і ўрадам у другім годзе новай сталінскай пяцігодкі.

Савецкія жанчыны, удзячныя большэвіцкай партыі, вялікаму Сталіну, будуць актыўнымі барацьбітамі за новы росквіт нашай Радзімы, за шчасце новых пакаленняў.

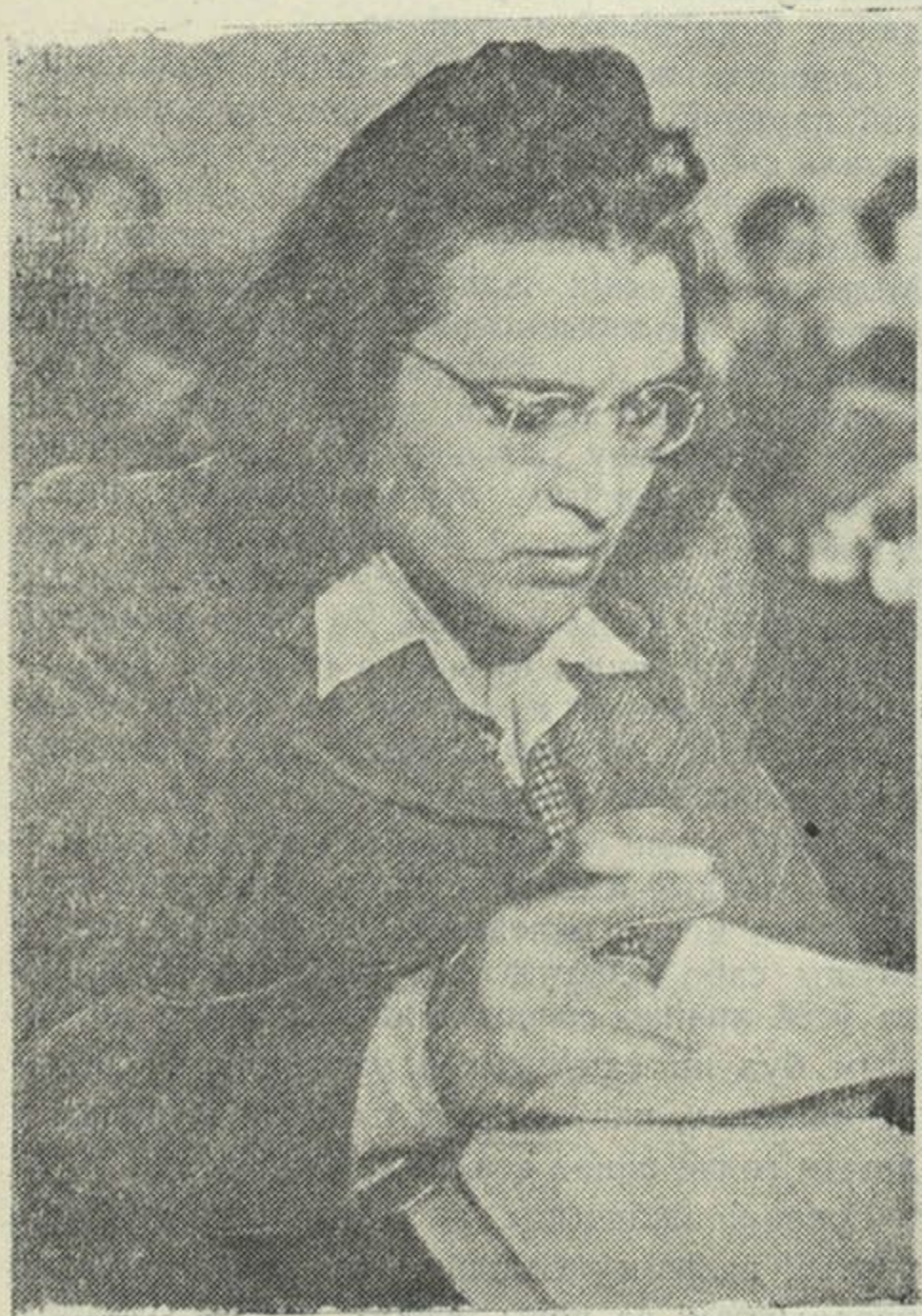
Шчырае прывітанне жанчынам —

Віцэ-старшыні Міжнароднай Дэмакратычнай Федэрацыі жанчын (злева направа): Джын Велтфіш (ЗША) і Ніна Папова (СССР).

Старшыня Міжнароднай Дэмакратычнай Федэрацыі жанчын Эжэні Катон (Францыя).

Харыклія Георгіу (Грэцыя).

Дзень 8 сакавіка працоўныя жанчыны свету сустракаюць у гэтым годзе ў абстаноўцы вялікага ўздыму палітычнай актыўнасці народных мас і росту дэмакратычных сіл.

За час пасля сканчэння другой сусветнай вайны міжнародны жаночы рух зрабіў значныя поспехі. Па ініцыятыве Саюза французскіх жанчын, пры гарачай падтрымцы Антыфашысцкага Камітэта савецкіх жанчын і жаночых дэмакратычных арганізацый другіх краін, была створана Міжнародная Дэмакратычная Федэрацыя жанчын, якая на сёнешні дзень еднае больш 80 мільёнаў жанчын з 48 краін свету.

Гады суровай барацьбы з ворагам парадзілі волю жанчын да барацьбы. Яны зразумелі сваю сілу і ўдзел у забеспячэнні свабоды. Жанчыны зразумелі, што ўсе іх пакуты — смерць блізкіх і любімых людзей, разбурэнне сёл і гарадоў, нястачы і галечу прынес фашызм. Вось чаму, аб'яднаўшыся ў Міжнародную Дэмакратычную Федэрацыю, жанчыны вядуць непрыміруемую барацьбу з рэшткамі фашызма. Яны змагаюцца за ўстанаўленне трывалага міру ва ўсім свеце, за палітычнае і эканамічнае роўнапраўе жанчын, за шчасце будучых пакаленняў.

барацьбітам за шчасце народаў!

«Упершыню ў гісторыі—жаночы рух уладае перадавой і магутнай міжнароднай арганізацыяй, якая прадстаўляе вялікую сілу, без якой немагчыма ажыццявіць задачу ўмацавання дэмакратыі і міру.

Неабходна даць адчуць у кожнай краіне і ў міжнародным маштабе, што мільёны жанчын, якія аб'яднаны нашай Федэрацыяй, поўны рашымасці нястомна змагацца супроць усялякіх спроб парушэнняў дэмакратычных правоў народаў. Мы павінны зрабіць усё, каб перашкодзіць захаванню або стварэнню цэнтраў фашысцкай і імперыялістычнай правакацыі і агрэсіі ў любой частцы свету».

Даларэс ІБАРУРЫ.

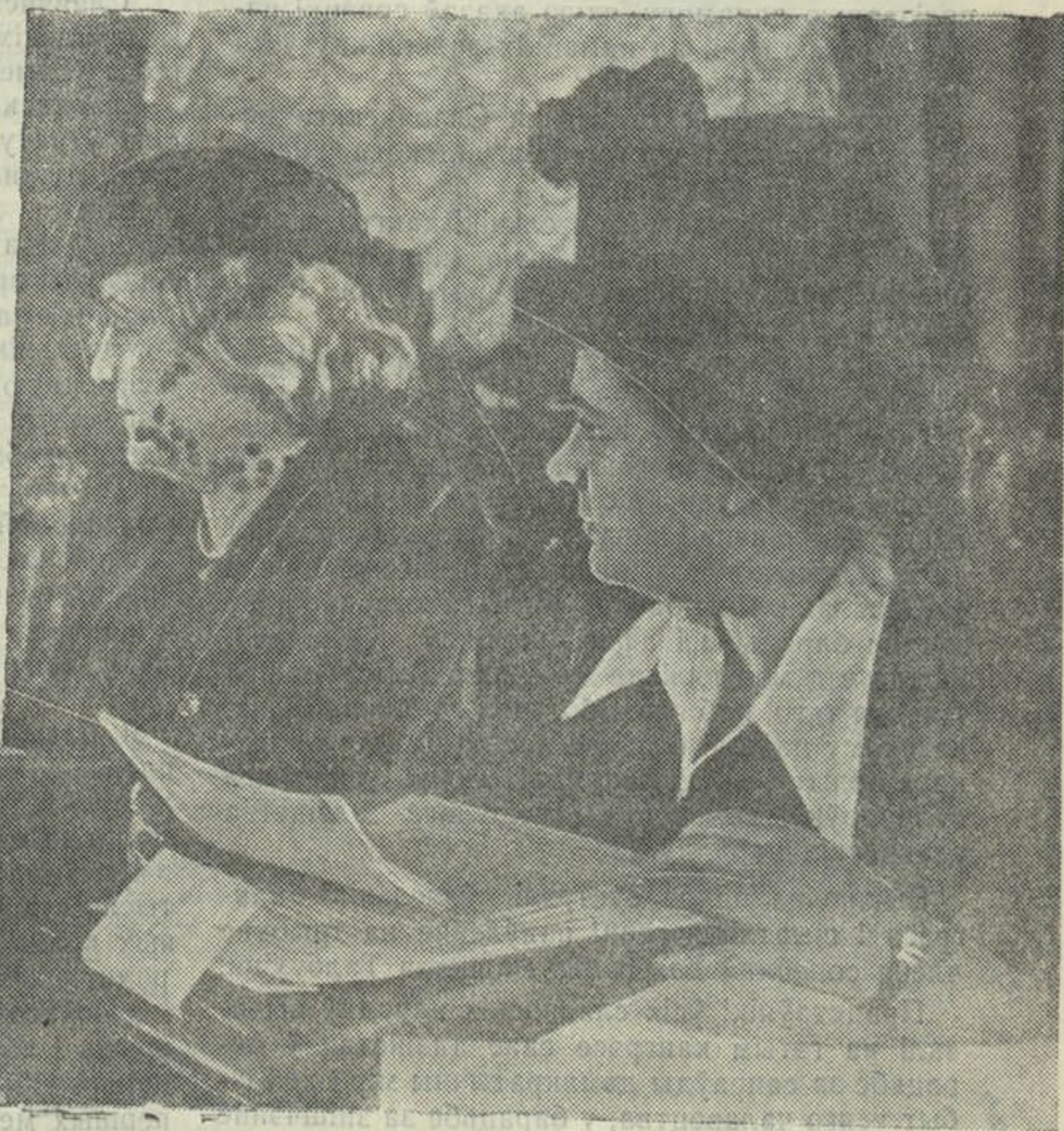
(З выступлення на другой сесіі Выканкома Міжнароднай Дэмакратычнай Федэрацыі жанчын).

Віцэ-старшыня Міжнароднай Дэмакратычнай Федэрацыі жанчын Даларэс Ібаруры (Іспанія).

Генеральны сакратар Федэрацыі Мары-Клод Вайян-Кутур'е (Францыя).

Жана Карманава (злева) і генеральны сакратар Лігі польскіх жанчын Ірына Ковальска (Польшча).

ПАЕЗДКА Ё ЮГАСЛАВІЮ

Л. АЛЕКСАНДРОУСКАЯ

У снежні 1946 года ў сталіцы Югаславіі—Белградзе адбыўся першы пасляваенны Славянскі кангрэс. У складзе савецкай дэлегацыі на гэтым кангрэсе была і я. Поездка ў Югаславію назаўсёды застанецца ў маёй памяці. Усюды, дзе-б мы ні былі—ці ў самой Югаславіі, ці яшчэ на подступах да яе,—нас сустракалі выключна цёпла і гасцінна. Нас віталі, паціскалі рукі, як самым блізкім і дарагім сябрам.

Ва ўрачыстай абстаноўцы пачаў сваю работу Славянскі кангрэс. Гарачымі і сардэчнымі прывітаньнямі сустрэлі ўдзельнікі кангрэса паяўленне савецкай дэлегацыі ў зале Народнага ўніверсітэта. Прыемна і радасна было нам чуць палымныя прамовы, поўныя любові і павагі да Савецкага Саюза, нашага вялікага Сталіна, словы, поўныя брацкай падзякі за тую велізарную дапамогу, якую аказаў савецкі народ у вызваленні ад нямецкіх захопнікаў усім славянскім рэспублікам.

Адкрыў кангрэс старшыня Славянскага камітэта Югаславіі, рэктар Белградскага ўніверсітэта Стэван Якаўлевіч.

З велізарнай увагай удзельнікі кангрэса праслухалі цёплую, пранікнёную прамову старшыні Савета Міністраў Федэратыўнай Югаславіі маршала Іосіпа Броз Ціто.

— На маю долю выпала вялікая чэсць,—сказаў маршал Ціто,—свабодна прывітаць вас тут ад імя народаў Югаславіі. Народы Югаславіі радуецца і ганэранца тым, што гэты першы пасляваенны з'езд, на якім прадстаўлены ўсе славяне і нават тыя, што знаходзяцца ў неславянскіх дзяржавах, мае месца іменна ў Югаславіі. Яны бачаць у гэтым высокае прызнанне барацьбы і афяр народаў Югаславіі. Гэты з'езд мае вялікае значэнне. Вы сабраліся тут для таго, каб яшчэ больш умацаваць шлях, па якому пайшлі славяне пасля векавога цяжкага вопыту, шлях узаемнай любові, узаемага супрацоўніцтва, шлях духоўнага адзінства славянскіх народаў.

Выключна цёпла сустрэлі ўдзельнікі кангрэса і шматлікія госці паяўленне на трыбуне члена савецкай дэлегацыі маршала Талбухіна.

Прадстаўнікі ўсіх славянскіх народаў выказалі на гэтым кангрэсе сваё адзінства ў барацьбе за сапраўды дэмакратычны мір і добры быт усяго чалавецтва, у барацьбе за знішчэнне рэштак фашызма і падняўшай галаву рэакцыі.

Савецкая дэлегацыя ў Сафіі.

І ў гэтым заключаецца вялікае значэнне кангрэса.

Славянскія жанчыны таксама заклікалі на Белградскім кангрэсе ўсе свабодалюбныя народы ўсямерна падтрымліваць справу міру.

Славянская жанчына мужна, цвёрда пераносіла ўтрату любімых, дарагіх, родных ёй людзей, мужна змагалася з цяжкасцямі, якія абрушыліся на яе плечы. З гэтых выпрабаванняў яна вышла пераможцай, паказаўшы бліскучы прыклад самаадданасці і стойкасці ў барацьбе за незалежнасць і свабоду народаў.

Удзельнікі кангрэса прадэманстравалі сваю бязмежную любоў і выключны інтарэс да Савецкага Саюза і яго народа-пераможцы. Гэтая любоў і інтарэс адчуваліся літаральна ва ўсім—і ў выступленнях, і на выстаўцы, арганізаванай у Белградскім палацы, якая наглядна паказала ўклад славянскіх краін у справу разгрому фашысцкай Германіі. Савецкі павільён гэтай выстаўкі прыцягнуў усеагульную ўвагу.

* * *

Я бачыла дружную, дэмакратычную сям'ю славянскіх народаў, ва ўсім адчувала іх непахісную гатоўнасць разам з усімі народамі змагацца за мір, за шчасце чалавецтва. Радасным з'яўляецца і той факт, што ўсё новыя і новыя тысячы жанчын свабодалюбных дэмакратычных краін усіх прафесій уступаюць у Міжнародную Дэмакратычную Федэрацыю жанчын і з поўным аднадушшам робяць усё, каб выкрыць і абудзаць сілы рэакцыі і гэтым самым папярэдзіць пагрозу новай вайны. Адно з першых месц у гэтай барацьбе за мір, за дэмакратыю належыць нашай савецкай жанчыне.

Канстанцыя БУЙЛА

Малаточкі прыснулі на струны —
Прысак тонаў бурных і гарачых...
Быццам дождж ірдзісты з неба
люнуў —
Пералівы песцяца і плачуць.
А стары свой позірк ўзняў угору —
Хоць не бачыць, як відаць, нічога.
Струны звоняць ціхім пераборам —
І хвалюе гэты звон старога.
Ён паклаў цымбалы на калені —
Навакола сталыя і дзеці.
Паслысем гарачага натхнення
Твар старэчы паараны свеціць.
І запеў: «Курган стары над долам...
Над курганам явар пахіліўся.
Партызаны—юнакі-саколы —
Адусюль у цёмны бор сышліся. —
Гоніць вецер хмары ў паднябессі—
Верба з ветрам распусціла вецці.
Партызанка тут была, Алёся,
Ох,—такіх не шмат відаць на свеце.
І яе—бывалыча-бывала —
Пасылалі хлопцы у разведку...
Вораг хітрасці пускаў не мала
А яе—запутываў ён—рэдка...
Быццам шапку-невідзімку мела —
Смелая, разумная дзяўчына.
І прайсці яна усюды ўмела,
І усюды знойдзе ўраз прычыну:
У Стажары яна йдзе—да цёці;
У лес—там згінула пад ноч авечка;
То вуццаты зніклі на балоце;
То гусцаты уцяклі на рэчку.
І прыкінецца такой прастушкай —
І да трох яна злічыць не можа...
А сама—нагострыць зрок і вушка —
Вызнае намеры ўсе варожы.
Вернецца к сваім. А там, бывала,
Толькі ноч апусціць цень на долы—
Да гранатаў падбяруць запалы
Хлопцы—гадаванцы комсамола...
Немцы спяць у вёсцы... Фронт
далёка,—
Пазаймалі, абжылі ўсе хаты. —
Ходзяць вольным і спакойным крокам
Вартавыя—сонныя салдаты...
Варту знімуць лоўка, смела, ціха...
Склад запаліць,—грымне выбух
тола —
І засвеціцца поўнеба—ўспыхам
Ад начной работы комсамола...
Нібы зайцы, носяцца фашысты.
Со сну—ўсе сляпыя—як шчаняты.
Падбіраюць іх усіх дачыста.
Акружылі, абшукалі хаты
І вядуць з узнятымі рукамі
Іх у лес—суровы, партызанскі...
Тут яны лічыліся панами.
Выгляд іх цяпер—зусім не панскі...
Хай ім свеціць сук сухой асіны!
Бо-ж, не вешаць на жывое дрэва
Гэту погань! Шкода-жа бязвінна

Даць на ганьбу дрэўца.
Там налева —
Топь балотная дрыжыць бяздоннем—
Не патрэбнай будзе і вяроўка.
Тэань нямецкая у ёй утоне,
Каб не выйсці ў свет ніколі зноўку.

Дзень світае...

Схопіцца Алёся,
І ізноў ідзе у стан варожы.
А наўкола—пуста,
А наўкола—неяк страшна ціха,
Гнецца траўка пад нагою з хрустам,
І гарыць раса трывожным ўспыхам...
Грукнула паціху у акенца —
У пахілай хатцы — да бабулі.
Ой, як громка застучала сэрца!
Што-ж маўчаць? Няўжо ўсе паснулі?
А дзіньне дзверы...

На падлозе
Ляжыць сабка... пры ёй дзетак двое,
І дрыжыць Алёся у трывозе: —
Што... што здарылася тут такое?
Лужа нацякла аж да парога —
Ліпкая, чырвоная, густая.
Бараніла, значь, дзяцей нябога
І цяпер абойх абнімае.
— І за што такіх вась?—Ах, за
вошта,

Мо' дазналіся—што дзеці пошту
Часам партызанам ў лес насілі?
Пасылала іх у лес бабуля,
І у кайстру—спелыя калосся
Клала, часам—белую кашулю,
Часам хлеба — два ці тры кусочкі,
Часам лыжку або нож сталовы.
Гэта—пісем нашых былі строчкі —
То даведак тайныя умовы...
А бабулі—прынясла Алёся
Новы шыфр для гэтай перапіскі.
Як сказаць ёй, беднай, што у лесе
Яна ёсць ў пачотным вельмі спіску.
Што яе урадавай наградай
У Маскве любімай наградзілі...
А над ёй тут здзекваліся гады
І яе і дзетак вась—забілі...

Йдзе Алёся ў бор—і ног не чуе.
Цісне стома маладыя грудзі:
— «Доўга-ж нам знасіць нядолю
злую?»
Ці-ж канца ўжо гэтаму не будзе?»
Зафырчэла на шашы машына —
Едуць валацугі-забіякі.
Залягла ў глыбокай каляіне —
Дзве гранаты збоку, для атакі.
Прытаілася...

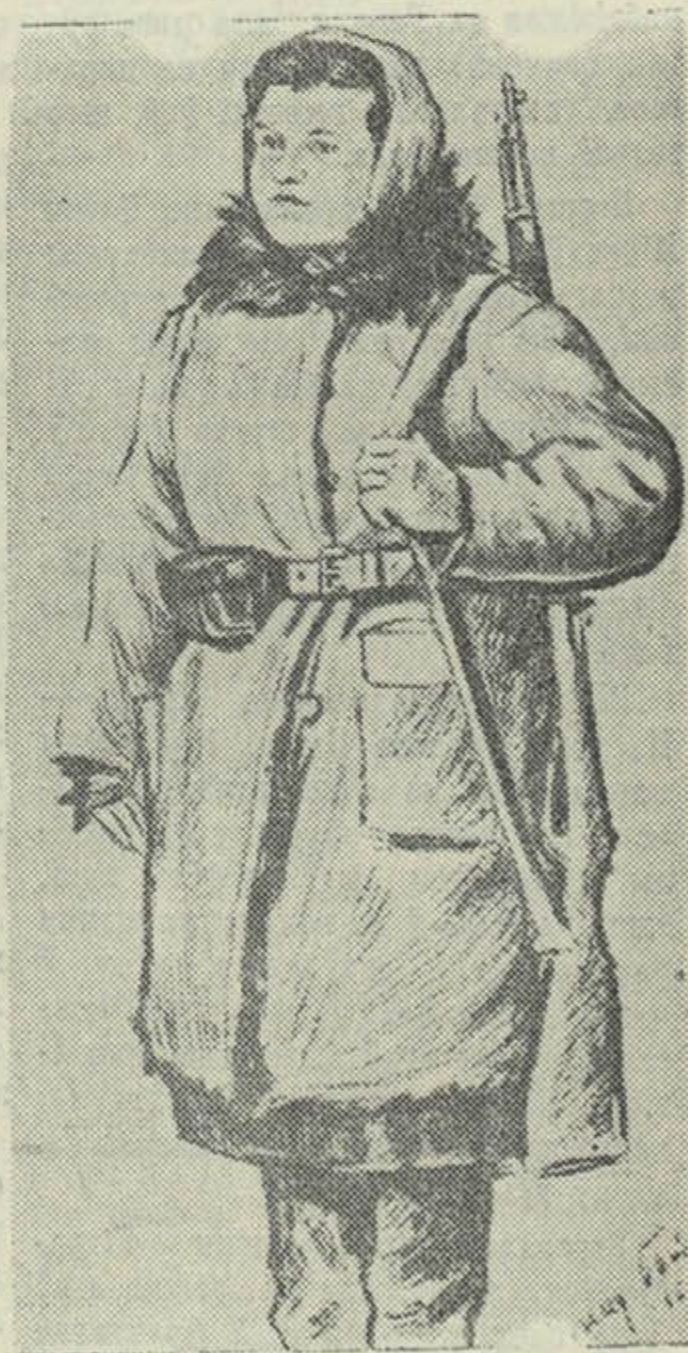
Машына едзе —
Легкая, поўная вайсковых...
Толькі-б хто да часу не угледзеў
Мейсца яе патайнага схову.

Блізка, блізка ўжо!
І вась—Алёся
Кінула гранаты.

І у лесе
Разляглося тысячы раскатаў...
Аглушыла, дзіка тузанула —
Бліснула маланкамі-агнямі,
І Алёся нават не пачула.
Як плыла яна па-над палямі
На руках хлапцоў —
Уся ў павязках...
Рваўся ціхі энк з грудзей дзяўчыны.
А на дрэвах—зіхацелі каскі
І кускі разбрызнутай машыны...

Чайка белая у паднябессі
Лётае—і квола, квола квіліць...
Пахавалі юнакі Алёсю
Пад курганам гэтым—у магіле».

Звоняць струны—быццам вецер ціхі
Іх цярэбіць лёгкім пераборам...
І рыдаюць гукі,
А курган узняўся над далінай.
А дзяўчаты—ўзяўшыся за рукі —
Шлі гурбой—той самай каляінай.
Яны пелі песні—аб свабодзе,
Аб шчаслівай нашай вольнай долі.
Аб героях, аб сваім народзе,
Што рабом не можа быць ніколі!
Што у бою вырваў перамогу,
Цераз боль, праз смерць і жах і мукі.
Ішлі дзяўчаты—гэтай-жа дарогай,
Радасна ўзяўшыся за рукі...

Партызанка Люба Гайдучонак.
Мал. Л. Бойка.

І. КОЗІК

У памятны чэрвеньскі час, калі фашысцкія самалёты раптоўна абрушыліся на мірныя савецкія гарады, малады машыніст знаходзіўся на ўзорным паравозе. У хвіліны небяспекі раскрываецца чалавек. І кожны раз, калі небяспека паўставала перад ёю, Елена Міронаўна Чухнюк паказвала на што здольна савецкая жанчына, выхаваная вялікай партыяй Леніна—Сталіна, для якой самае свяшчэннае і дарагое—Радзіма.

Варожыя полчышчы ў шалёнай злосці рваліся ўглыб краіны. Елена Міронаўна—на вахце. Яна пясё яе з пайвялікай мужнасцю, пагарджаючы страхам і смерцю. Калі немцы наблізіліся да Гомеля, яна двое сутак нязменна знаходзілася на паравозе, старалася вывезці ўсё, што толькі можна было.

Першае баявое хрышчэнне Елена Міронаўна прыняла непадалёку ад роднага горада. Фашысцкія спярватнікі, нібы коршунны, убачыўшы здабычу, накінуліся на безабаронны састаў. Машыніст майстэрска ўступіў у паядынак з ворагам. Яна ўмела маневравала паравозам, бесперапынна мяняючы хуткасць. Нямецкія спярватнікі ў беспарадку скідалі бомбы.

Вораг рвецца да сэрца краіны—Масквы. Паравоз Елены Міронаўны пасылаецца на самы адказны ўчастак паўднёвага падступу да сталіцы. Незнаёмы быў профіль пуці, яшчэ не было ў яе вопыту ваджэння лакаматыва на драўляным паліве. У цяжкай абстаноўцы, дзякуючы мужнасці, выключнай вытрымцы машыніста, паравоз дзейнічаў безадмоўна, нязменна дастаўляючы паязды к месцу прызначэння.

Здаралася, што машыне патрабаваўся рамонт. Але як зрабіць яго? Дэпо паблізу не было. У франтавой патружанай абстаноўцы машыніст Чухнюк знаходзіць выхад, умела рашае задачу, якой-бы яна ці была цяжкай. Яна стварае на паравозе такі запас інструментаў, пры якім можна рабіць рамонт сваімі сіламі.

Аднойчы прамым пападаннем бомбы быў разбіт тэндэр паравоза, загарэлася адна цяплушка. Елена Чухнюк пад градам куль кінулася ратаваць паравоз і вагоны з боепрыпасамі. Умелым маневрам выкінула з састава гарэўшыя вагоны. Цяплушка згарэла, затое было выратавана самае дарагое—боепрыпасы і паравоз.

Вось ідзе чарговы састаў з танкамі. Ён набліжаецца да небяспечнага ўчастка. Машыніст развівае хуткасць. Некалькі мін разрываецца каля састава, але поезд працягвае імчацца. Сем разоў фашысцкія лётчыкі бамбілі састаў, але, як і звычайна, франтавы груз быў дастаўлены па прызначэнню.

Для выканання важных дзяржаўных заданняў Елену Міронаўну Чухнюк накіроўваюць на Паўночна-Пячэрскую чыгунку. Незвычайна суровы быў клімат далёкай поўначы. У 50—60-градусныя морозы па нядаўна пракладзенай, яшчэ неасвоенай трасе водзіць паравоз жанчына-машыніст. Ніякія цяжкасці не страшны ёй. На адным з участкаў, дзе машыністы звычайна затрачвалі на паездку не менш трох дзён, Елена Чухнюк перамагае шлях з поездам цяжкай вагі за 11 гадзін. Подзвіг жанчыны здзіўіў многіх. Пра яе загаварылі на ўсёй чыгунцы. Яе ставілі ў прыклад другім.

... Бліжэй да родных мясцін наступае Чырвоная Армія. Усё больш нецярпліва б'ецца сэрца беларускай жанчыны-патрыёткі. Яна думае толькі аб адным: зноў на фронт, зноў вадзіць эшалоны да лініі агню.

І вось Елена Чухнюк зноў на фронце. Зноў уступае яна ў паядынак з нямецкімі лётчыкамі, у другі раз ранена, і зноў не пакідае паравоза.

У ноч на 6 лістапада 1943 года яна была ў паездцы. На адной са станцый яе падаралі да селектара.

— Вішнем вас, Елена Міронаўна, з высокай урадавай ўзнагародай — чые яна знаёмы голас каман-

Е. М. Чухнюк.

дуючага воінскай часцю. — Ваша праца высока ацэнена Радзімай, вам прысвоена званне Героя Соцыялістычнай Працы.

Самае вострае пачуццё яе пры гэтым, нават больш вострае, чым радасць, — была збынтэжанаць. Яна сказала слова, якое прагучэла як заповедзь усяго яе жыцця: — Клянуся быць вернай Айчыне, народу, партыі, Сталіну! Клянуся!

У адзін з цёплых летніх дзён услед за часцямі Чырвонай Арміі ў Гомель прыбыў першы поезд. На паравозе быў умацаван вялікі, упрыгожаны кветкамі партрэт таварыша Сталіна. Поезд прывяла гомельскі машыніст Елена Міронаўна Чухнюк. Яна пакідала дэпо апошняй, яна і вярнулася ў яго першай.

Аглядаючыся на пройдзены шлях, дэпутат Вярхоўнага Саюза Саюза ССР Елена Міронаўна Чухнюк гаворыць:

— Самае вялікае шчасце ў маім жыцці адчуваць, што ты робіш справу, патрабную тваёй краіне, твайму народу. Гэтае пачуццё надавала мне сілы ў самыя цяжкія рэйсы, якія запомніліся на ўсё жыццё; гэтае пачуццё кліча мяне цяпер да новых подзвігаў ва славу любімай Айчыны.

КАНДИДАТ БІЯЛАГІЧНЫХ НАВУК

Аб дэкане біялагічнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта Ольге Дзмітрыеўне Акімавай мне расказвала былая студэнтка гэтага факультэта, цяпер сама навуковы супрацоўнік. Расказвала горача, з захапленнем: «Калі-б вы ведалі якая яна нястомная, для яе ўсё жыццё—у навучы, у працы».

Расказ гэты ўспомніўся мне нядаўна, пры асабістым знаёмстве з Ольгай Дзмітрыеўнай. Гэта было ў Дзержынску, на лекцыі для раённага актыва. Да стала падыйшла пажылая, падцягнутая жанчына. Ужо ў самым пачатку адчувалася, як лектар авалодвае аўдыторыю. З вялікім веданнем справы яна гаварыла аб далёкім мінулым, аб паходжанні жыцця на зямлі. Людзі слухалі, затоіўшы дыханне, імкнучыся не прапусціць ніводнага слова.

У Мінск мы вярталіся разам. Раніца выдалася вельмі халодная.

— Вам ужо, мабыць, цяжка ездзіць па раёнах?—запытала я Ольгу Дзмітрыеўну. Яна прыемна ўсміхнулася.

— Вы што,—пра ўзрост мой гаворыце? Нічога, мы яшчэ паездзім...

Міма імчаўшага поезда вяселай гурбой прайшлі рэбяткі з ранцамі ў руках.

— Ідуць у школу—сказала Ольга Дзмітрыеўна.—Люблю сельскіх рэбят, хоць нямала клопату даставілі яны мне ў жыцці. Памятаю, семнаццацігадовай дзяўчынай пачала я навучаць іх. Было гэта ў Гарадку, пад Віцебскам. Школа наша размясцілася ў адным невялікім прыватным пакойчыку. Рэбяткі былі рознага ўзросту, з навакольных вёсак, па 5—6 кіламетраў хадзілі. Навучала я адразу чатыры групы. Якая гэта была цяжкая праца! Ні падручнікаў, ні наглядных дапаможнікаў не было. Каму была справа сорах шэсць гадоў назад да сялянскіх дзяцей!

І можа быць тут, іменна ў гэтай сельскай школе, у маладой настаўніцы ўпершыню ўзнікла вялікая цяга да навукі. Яна адчула, што веды, атрыманыя ў духоўным вучылішчы, далёка недастатковыя,

каб быць добрай настаўніцай.

У 1906 годзе Ольге Дзмітрыеўне з вялікай цяжкасцю ўдалося папасці ў пецербургскую вышэйшую вольную школу імені прафесара Лесгафта. Неўзабаве з-за рэвалюцыйных наст-

О. Д. Акімава.

рояў вучняў школа гэтая была закрыта. Праз некаторы час Ольга Дзмітрыеўна паступае на жаночыя прыродазнаўча-навуковыя курсы.

— Цяперашнім студэнтам,—гаворыць яна,—нават цяжка ўявіць сабе ў якіх умовах прыходзілася вучыцца нам, старэйшаму пакаленню. Трэба было думаць аб заробтку не толькі на пражыццё, але і на ўплату за навучанне. Не пагарджалі мы тады ніякай работай.

Але і пасля чатырохгадовай вучобы на курсах Ольга Дзмітрыеўна не атрымала права стаць выкладчыкам гімназіі. Ёй дазволілі быць настаўніцай толькі ў вышэйпачатковым вучылішчы. І калі-б не Вялікая Кастрычніцкая рэвалюцыя, не пайшла-б далей гэтага вучылішча цікавая і здольная Ольга Дзмітрыеўна.

У першыя-ж гады савецкай улады Ольга Дзмітрыеўна ад-

чула, што цяпер для яе па-сапраўднаму адкрыўся шлях да навукі. У 1920 годзе яна пачала працаваць у Віцебскім педагагічным інстытуце, а праз чатыры гады ў Мінску ў дзяржаўным універсітэце. Тут яна напісала сваю першую навуковую работу па вывучэнню водарасляў рэк і азёраў. Тут атрымала званне дацэнта і кандыдата біялагічных навук.

Ольга Дзмітрыеўна за гэты час надрукавала 10 навуковых работ. Яны маюць не толькі тэарэтычнае, але і практычнае значэнне ў развядзенні рыбнай гаспадаркі рэспублікі, у санітарным ачышчэнні вадаёмаў.

Ужо некалькі год Ольга Дзмітрыеўна з'яўляецца дэканам біялагічнага факультэта БДУ. На факультэце займаецца 157 студэнтаў. Многа часу прыходзіцца ўдзяляць і педагагічнай, і гаспадарчай рабоце, але Ольга Дзмітрыеўна не задавальняецца гэтым. Яна сама чытае на факультэце курс «ніжэйшых раслін» і вядзе таксама даследчую работу. Мінулым летам яна з групай студэнтаў ездзіла на возера Нарач для вывучэння яго расліннасці. Туды-ж збіраецца паехаць і гэтым летам.

Да позняй ночы цягнеца працоўны дзень савецкага вучонага. Яна паспявае прыняць і выслухаць студэнтаў і педагогаў, пабываць на пасяджэнні вучонага савета, пазнаёміцца з навінкамі літаратуры, пачытаць марксісцка-ленінскія творы, прачытаць лекцыю для студэнтаў, для насельніцтва. Такой невычэрпнай энергіі і нястомнасці сапраўды можна пазаздросціць!

Яшчэ адна якасць характэрна для Ольгі Дзмітрыеўны—скромнасць. З вялікім захапленнем гаворыць яна аб сваіх выхаванцах: студэнтах, дацэнтах, педагогах, пра іх поспехі ў вучобе, аб іх навуковых работах, але вельмі мала гаворыць аб сабе. Ёй усё здаецца, што зрабіла яна яшчэ зусім нямнога. І як усе савецкія людзі, яна думае пра будучае, пра новыя навуковыя работы, якія-б яшчэ больш узбагацілі нашу Радзіму.

М. ВЛАДЗІМІРАВА.

Друг і саратнік вялікага Леніна

27 лютага 1947 года споўнілася 8 год з дня смерці старэйшага большэвіка, члена Цэнтральнага Камітэта Усесаюзнай Комуністычнай партыі большэвікоў, нястомнага дзяржаўнага дзеяча, бліжэйшага памочніка і друга вялікага Леніна — Надзежды Канстанцінаўны Крупскай.

Усё сваё жыццё Надзежда Канстанцінаўна аддала свайму народу. Верная дачка Радзімы, любіўшая свой народ так, як любіў яго Ленін, як яго любіць Сталін, Надзежда Канстанцінаўна аддавала ўсе свае сілы, розум, талент на барацьбу за шчасце народа. Вось чаму светлае імя Надзежды Канстанцінаўны так блізка і дорага кожнаму савецкаму чалавеку.

Неацанімы ўклад унесла Надзежда Канстанцінаўна ў справу распрывонення працоўных жанчын. Яшчэ ў змрочныя гады царскага самаўладства, у гады турмаў і ссылак, Надзежда Канстанцінаўна піша папулярную брашуру «Жанчына-работніца». Перад імперыялістычнай вайной яна прымае актыўны ўдзел у рабоце журналу «Работніца», які выдаваўся ў Пецярбургу, праводзіць вялікую работу па разгортванню міжнароднага жаночага руху. У ліку рускіх дэлегатак Надзежда Канстанцінаўна прымае ўдзел у міжнароднай жаночай канферэнцыі ў Берне, дзе смела і рашуча выкрывае здрадніцкую сутнасць ворагаў працоўных усяго свету.

У перыяд непасрэднай падрыхтоўкі Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі ў 1917 годзе Надзежда Канстанцінаўна арганізоўвае вялікую агітацыйную работу сярод работніц, салдатак, настойліва растлумачваючы ім лозунгі партыі большэвікоў.

Надзежда Канстанцінаўна была лепшым другам работніц і сялян. Яна многа напрацавала над павышэннем палітычнага і культурнага ўзроўню жанчын, дапамагала ім расці на рабоце, прымаць актыўны ўдзел у будаўніцтве сацыялістычнага грамадства.

Усё сваё жыццё, веды, вопыт Надзежда Канстанцінаўна аддала народу.

За актыўны ўдзел у вялікім сацыялістычным будаўніцтве, за самаадданую работу ў галіне комуністычнай асветы тав. Крупская ўзнагароджана ордэнамі Леніна і Працоўнага Чырвонага Сцяга.

Ніжэй мы друкуем урывак з успамінаў аб Надзеждзе Канстанцінаўне Крупскай старога большэвіка, прафесіянальнага рэвалюцыянера П. ЛЕПЕШЫНСКАГА.

* * *

Я памятаю яе ў перыяд росквіту яе маладых сіл. Яна толькі што прыехала ў ссылку ў славуце сяло Шушанскае, дзе яе ўжо чакаў Владзімір Ільіч, каб ісці рука ў руку па шляху да тых канчатковых мэт, якія ўжо маячылі перад разумным позіркам найвялікшага генія нашай рэвалюцыйнай эпохі.

Успамінаючы ў сваіх мемуарах пра Владзіміра Ільіча, раскажваючы аб яго даступнасці і блізкасці да мясцовых сялян, Надзежда Канстанцінаўна вельмі скупа паведамляе аб сабе.

Літаратурныя і іншыя працы не перашкаджалі ёй заўсёды думаць аб дзеях шушанскіх сялян. Аднойчы, наведваюшы Шушанскае, я застаў Надзежду Канстанцінаўну за работай: яна старанна арудвала нажніцамі, выразаючы з паперы нейкія фігуркі, нешта клеіла, нешта стварала сваімі майстэрскімі рукамі. Аказваецца, яна рабіла ёлачныя ўпрыгожанні для дзяцей шушанскай сялянскай беднаты.

У «іскраўскі» перыяд будаўніцтва нашай партыі практычным цэнтрам арганізацыі была Надзежда Канстанцінаўна. Дзесяткі пісем пасылала яна па розных рускіх кутках, дзе працавалі агенты «Іскры». Гэтыя пісьмы з'яўляліся крыніцай інфармацыі, дырэктывамі Ільіча нам, «іскраўскім» агентам. А мы пісалі ёй пра тое, што робіцца ў Расіі, як ідзе збіранне партыйных сіл. Мы добра ведалі, што «палітыку» робіць сам Ільіч, але грамадскую, цяжкую

работу па шыфроўцы і расшыфроўцы перапіскі вядзе Надзежда Канстанцінаўна.

... Якім цудоўным другам Владзіміра Ільіча была Надзежда Канстанцінаўна! Для таго, каб даць яму магчымасць цалкам аддацца палітычнай дзейнасці, яна несла на сабе ўсю хатнюю работу, не баючыся і цяжкай фізічнай работы. А часцей за ўсё гэта бывала нялёгка, паколькі Владзімір Ільіч і Надзежда Канстанцінаўна жылі вельмі скромна, звычайна ў адным-двух пакойчыках. Надзежда Канстанцінаўна сама гатавала страву, прыбірала пакой, мыла бялізну.

Яна была не толькі адданым, але і разумным другам Владзіміра Ільіча. Яна ведала чым трэба яму кожную даную хвіліну дапамагчы. Вось цяжкі час — 1904 год. Владзімір Ільіч пісаў тады свае «Крокі» («Крок уперад, два крокі назад»). Ён скардзіўся, што яму даводзіцца дыскутыраваць з нікчэмнымі ілгунамі і дробнымі машэннікамі ад палітыкі, што гэта яго дэргае і даводзіць да знесілення. Надзежда Канстанцінаўна знайшла спосаб аднавіць сілы Ільіча. Яна прыдумала далёкую прагулку ў горы. Владзімір Ільіч паслухаўся яе парады, і яны разам, узяўшы рукзакі і альпенштокі, адправіліся ў горы, паднімаліся на леднікі, на стромыя вяршыні... Пасля такой тыднёвай прагулкі Ільіча нельга было пазнаць, — ён зноў паздаравеў, адчуў прыліў сіл, бадзёрасць

В. І. Ленін і Н. К. Крупская ў Горках.

і зноў пайшоў у атаку на меншавікоў. Такія прагукі па пачыну Надзежды Канстанцінаўны наладжваліся не раз, і заўсёды яны вельмі садзейнічалі аднаўленню здароўя Ільіча. Я не памятаю ніякіх разыходжанняў у поглядах, густах паміж гэтымі двума цудоўнымі прыяцелямі. Абодва яны заўсёды заставаліся прынцыповымі ва ўсім, хоць-бы нават справа датычыла дробязей.

...Прынцыповай, скромнай і непатрабавальнай у бытавых адносінах заставалася Надзежда Канстанцінаўна ўсё сваё жыццё. Калі пролетарская рэвалюцыя перамагла, калі кулямёты і вінтоўкі ў руках петраградскага і маскоўскага пролетарыята сказалі сваё рашаючае слова, Надзежда Канстанцінаўна страсна аддалася рабоце па барацьбе і будаўніцтву на культурным фронце.

...Кастрычнік быў для ўсіх нас, старых большавікоў, пачаткам росквіту ўсіх нашых патэнцыяльных творчых сіл. Страснае цягаченне Надзежды Канстанцінаўны да практычнай педагогікі ажыццявілася. Яна валодала і вялікай тэарэтычнай эрудыцыяй. Ведаючы некалькі замежных моваў, яна ўвесь час расшырала свой тэарэтычны кругазор. А для ўжывання тэорыі на практыцы прастору было дастаткова! Частка старога настаўніцтва, прафесараў аказвала сабатаж мерапрыемствам савецкай улады, перашкаджала рэформе школы. Надзежда Канстанцінаўна імкнулася поўнасьцю выкарыстаць усе магчымасці ў справе перавыхавання і гэ-

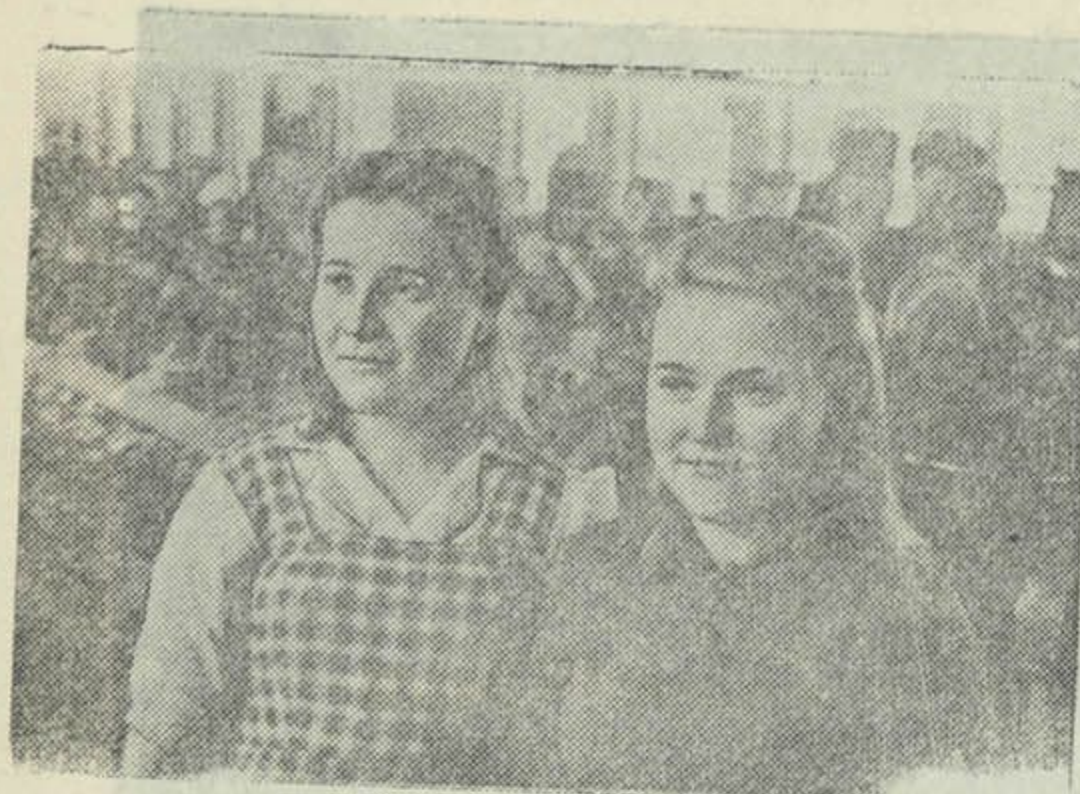
тых людзей. Яна хутка заваявала любоў сярод самых шырокіх мас насельніцтва.

...Надзежда Канстанцінаўна карысталася ў сваёй рабоце парадамі Ільіча. Адноўчы, у 1919 годзе, калі ён заехаў за ёю ў Наркомасветы, у нас адбывалася невялікая нарада па бягучых пытаннях асветы. Удзельнічала ўсяго 20, прыкладна, педагогаў і работнікаў Наркомасветы. Надзежда Канстанцінаўна папрасіла Ільіча экспромтам выступіць на гэтай нарадзе. Ён быў вельмі заняты, але выканаў яе просьбу. І, выслухаўшы прамову Ільіча, удзельнікі нарады разышліся акрыленыя новай верай у даручаную ім рэвалюцыйную справу. Думаю, што ўсім гэтым людзям, як і мне, моцна запомніўся заклік Ільіча—адукаваць сялянства.

Верная сваёй галоўнай якасці—незвычайнай скромнасці, Надзежда Канстанцінаўна заўсёды старалася заставацца ў ценю. Але затое яна не шкадавала сваіх сіл на практычных справах. Яна прымала дзейны ўдзел у падрыхтоўцы першага з'езда дзеячоў асветы ў 1918 годзе. Яна паставіла на практычную глебу арганізацыю хат-чытальняў, наладзіла ў 1921 годзе выданне бюлетэня ў дапамогу бібліятэкарам, у якім давала агляды літаратуры, выходзіўшай на рускай і замежных мовах.

Надзежда Канстанцінаўна была педагогам па прызынанню, заўсёды марыла займацца выхаваннем новага чалавека. Яна займалася гэтым да канца дзён сваіх.

П. ЛЕПЕШЫНСКІ.

Стаханаўкі комсамолкі: П. Ровіна (злева) і Г. Сушкевіч.
Фото В. Лупейкі.

ЯК Я СТАЛА ДВУХСОТНІЦАЙ

На барысаўскую запалкавую фабрыку імя Кірава я прыйшла пасля вайны. Некаторы час працавала ў запалкавым цэху дапаможнай работніцай. Але мне вельмі хацелася стаць машыністкай набівачнай машыны. Мне прымацавалі да лепшай стаханаўкі Алесі Любінай. Уважліва прыглядалася я да яе работы. Вучылася, як правільна арганізаваць сваё рабочае месца, як дглядаць машыну.

З кожным днём адчувала я, што расту, набываю прафесію. У снежні 1946 года мяне назначылі машыністкай набівачнай машыны, памочніцай—Паліну Ровіну, маладую і энергічную дзяўчыну. Мы з ёю адразу падружылі, пачалі працаваць зладжана.

Рэспубліка рыхтавалася да выбараў у Вярхоўны Совет БССР. Кожны з нас хацеў дастойна сустрэць гэтую дату. Калі адбыўся цэхавы сход, я ўзяла абавязальства—да дня выбараў выпрацаваць дзве месячныя нормы. Тады-ж выступіла і мая памочніца Паліна Ровіна, якая сказала, што мы не толькі дадзім дзве нормы, але і вызвалім аднаго чалавека ад абслугоўвання нашай машыны. Многія недаверліва аднесліся да гэтай пранановы,—не справіцца ім удваіх! Але мы сваё слова стрымалі.

На 15—20 мінут раней прыходзілі на работу, уважліва аглядалі машыну, змазвалі яе, каробкі, якія былі склеены—расклеівалі, замянялі паламаныя, падганялі трансмісійны рамень.

Прадукцыйнасць працы расла з кожным днём. 18 студзеня мы набілі за змену 41 тысячу карабкаў, 19—43 тысячы, 20—55 тысяч пры норме 25 тысяч. На нашаму пачыну пачалі працаваць і ў другіх цэхах. У выніку 24 работніцы перайшлі на іншую работу.

4 лютага мы выканалі сваё двухмесячнае заданне. Гэта быў наш падарунак дню выбараў. Перацягнушы наш вопыт, многія брыгады цэха ўжо таксама перавыконваюць свае нормы.

Цяпер у нас разгарнулася спарніцтва ў чэсць 8 сакавіка. Мы яго абавязаліся сустрэць новымі вытворчымі перамогамі.

Г. СУШКЕВІЧ.

„Праца ў СССР з’яўляецца абавязкам і справай чэсці кожнага здольнага да працы грамадзяніна...”

(З Канстытуцыі СССР).

Слава ім—перадавікам новай пяцігодкі!

ЧЭСЦЬ МАШЫНІСТА

Надзежда Маракова належыць да ліку тых жанчын, якія назаўсёды звязалі свой лёс з чыста «мужчынскай» прафесіяй—паравознага машыніста. Стаўшы за рэгулярна лакаматыва, яна паставіла перад сабой задачу—авалодаць гэтай складанай прафесіяй так, каб ні адзін дыспетчар, саставіцель або стрэлачнік не мог адрозніць на «паводзінах» паравоза—хто кіруе ім: ці стары вопытны машыніст ці маладая дзяўчына. І Маракова дабілася гэтага!

У вайну на прыфрантавыя ўчасткі чыгунак насылаліся найбольш вопытныя і адважныя машыністы. Гэта высокая чэсць выпала і на долю Маракавай. Ёй даручаюць вадзіць паязды цяжкай вагі на перадавыя ўчасткі фронту.

Пасля вайны Маракова вярнулася да мірнай працы вопытным машыністам, узнагароджаная ордэнам «Отечественной войны первой степени» і медалямі—«За оборону Сталинграда», «За победу над Германией в Великой Отечественной войне 1941—1945 года».

Яе назначылі на манеўровы паравоз. На станцыі Мінск ужо ўсе прывычаліся да таго, што яе паравоз заўсёды на пуцях, і ў топцы яго дастаткова добра гарыць самы дрэнны вугаль. Стрэлачнікі і саставіцелі ведаюць, што, калі на паравозе Надзежда Маракова, работа пройдзе добра.

Днём і ноччу прыбываюць на станцыю цягзды з грузамі для будоўляў пяцігодкі. Чым хутчэй будзе расфарміраван і сфарміраван састаў і хутчэй падзвы на месца прызначэння вагоны, тым больш ажыўлецца пойдзе работа на будоўлях. І дзяўчына за гадзіну паспявае разабраць поезд, які другія разбіраюць за дзве гадзіны. Калі на фарміраванне маршрута нормай прадугледжана 50 мінут, яна паспявае зрабіць гэта за 35.

Дасканала вывучыўшы сваю машыну, Маракова трымае яе па-людзку. Калі вугаль дрэнны, яна сама бярэ лапату ў рукі, бо на вопыту ведае, як важна правільна загрузіць топку. Чым горшае надвор’е, тым больш уважліва сочыць яна за механізмамі, выкарыстоўваючы паузы ў манеўрах для знішчэння малейшых дэфектаў.

І. СІДАРЭНКА.

НАЧАЛЬНИК ЦЭХА

На добрушскую папярковую фабрыку «Герой працы» Елена Алексееўна Крывашева прыйшла, калі ёй толькі што споўнілася 11 год. Тут прайшла яна вялікі шлях—ад чорнарабочай да начальніка пакамернага цэха.

Яе, усімі паважаную кадравую работніцу, насельніцтва Добрушскай выбарчай акругі аднадушна выбрала дэпутатам рэспубліканскага парламента.

Аднойчы, сабраўшыся ў фабрычным пакоі адпачыну, сартыроўшчыцы пакамернага цэха Зоя Фіцава, Якуліна Жураўлёва і стары кадравік тав. Дзенічанка ўспомнілі аб першых этапах працоўнага жыцця Елены Алексееўны.

Вось скромная, працавітая Елена Алексееўна робіць першы крок уперад—пераходзіць на сартыроўку наперы. Асвоіўшыся з новай работай, яна асабістым прыкладам падняла сартыроўшчыц на спарніцтва з калектывам папярковага цэха.

— Сама выканала тады дзве нормы,—ўспамінае тав. Жураўлёва,—і ўсіх нас павяла за сабой. Папярковы цэх мы тады апырэдзілі.

А стала тав. Крывашева брыгадзірам, потым майтрам—з любоўю прынялася за навучанне маладых рабочых.

— І мяне яна навучала,—гаворыць Зоя Фіцава.—Як маці родная адносілася да мяне. Цяпер я—стаханаўка, сама другіх навучаю.

Задоўга да пачатку першай змены паяўляецца ў цэху Елена Алексееўна. Падыйдзе да кожнага рабочага месца, пагаворыць з работнікамі, майстрамі. Ва ўсе хаталі работы ўваходзіць удумлівы і сур’ёзны начальнік цэха.

У яе запіснай кніжцы, дзе адлюстравана работа цэха змены за кожны дзень, запісана такая лічба: план першай палавіны лютага калектыву цэха выканаў да дня выбараў.

— На вас прадукцыі не напасецца,—жартуюць, гавораць рабочыя іншых цэхаў.

М. ЧАРНОУ.

На здымках (злева): Упавоўшчыца Гродненскай тэкстільнай фабрыкі Людміла Іванова, якая штодзёна выконвае норму на 300 процантаў; (справа): брыгадзір перадавой камсамольска-маладзёжнай брыгады каменшчыкаў Мінскага трактарнага завода Надзежда Канчар за работай.

Фото В. Лупейкі.

Стаханаўка-штапоўшчыца мінскай абутковай фабрыкі імя Тэльмана Зіна Цырлюкевіч у студзені 1947 года выканала дзве месячныя нормы. Стаўшы на стаханаўскую вахту ў чэсць выбараў у Вярхоўны Совет БССР, яна ўзяла выпрацоўку да 345 процантаў. На здымку: Зіна Цырлюкевіч за работай.

Фото Л. Мазалева і А. Карніцага.

ЧАТЫРЫ НОРМЫ ЗА ЗМЕНУ

Запытайце ў любога рабочага бабруйскай карамельнай фабрыкі «Чырвоны харчавік»—хто лепшы стаханавец на прадпрыемстве, і кожны адкажа:

— Ольга Міхалап.

Яна, у нядаўнім мінулым радавая калгасніца сельскагаспадарчай арцелі «Чырвоная Войніца», Кіраўскага раёна, Бабруйскай вобласці, паўтара года таму назад упершыню ўвайшла ў цукерачны цэх фабрыкі.

Ішлі месяцы напружанай вучобы. Праз некаторы час та прапановы майстра, а цяпер начальніка цукерачнага цэха, дэпутата Вярхоўнага Совета СССР Анфісы Івануны Комар яна была пераведзена на самастойную работу па катны цукеркавых батонаў. Дзяўчына так зацікавілася работай, што нават пасля сьмэнчэння змены доўга затрымлівалася ля рабочага стала, ля машыны, стараючыся пазнаць усё, каб у дасканаласці авалодаць спецыяльнасцю.

Маладая работніца адразу ўключылася ў сацыялістычнае спарніцтва. Неўзабаве яе імя стала шырока вядома на ўсёй фабрыцы. Яе штодзённая выпрацоўка была паўтара—дзве нормы.

Дрожджавы цэх атрымаў новае заданне—асвоіць выпуск шакаладных цукерак. Гэта аказалася яму не па сілах, бо нехатала рабочых рук. Тады з іншых цэхаў перавялі туды найбольш вопытных работніц. У іх ліку была і Ольга Міхалап.

Не прайшло і 10 дзён, як Ольга асвоіла новую прафесію. На накатцы шакаладу вышэйшага гатунку яна першая пачала выконваць дзве нормы, потым тры, і цяпер сістэматычна выпрацоўвае па чатыры дзённыя заданні.

І. СТАЛЬНОУ.

„...увесць наш народ напружана працуе, ажыццяўляючы задачы па ліквідацыі вынікаў вайны, па аднаўленню і далейшаму развіццю народнай гаспадаркі“.

(Сталін).

ДОБРЫ ГАСПАДАР

В. МІНАУ

Дзверы свёрна былі расчынены на-
сцёж. Ля засекаў рушліва ўвіхаліся
дзяўчаты. Яны спрытна насыпалі
важкую, як шрот, і чыстую, як
кроплі веснавога дажджу, пшаніцу.
На прыклетніку ля вагаў стаяла
жанчына—высокая, статная, сур'
ёзная. Яна глядзела то на вагі, то
на дзяўчат, што насыпалі пшаніцу.

— Надзея Якаўлеўна, вам пісьмо.

Ад нечаканасці жанчына схам'
нулася. Яна не заўважыла, як да
яе падыйшла смуглявая дзяўчына з
скуранай сумкай праз плячо.—То
была Аня, калгасны пісьманосец.

Надзея Якаўлеўна ўзяла пісьмо,
хутка раскрыла яго і пачала чы'
таць.

«Любая, даражэнькая, прывітаю-
це,—чытала яна, і шчокі яе загара-
ліся чырванню, на вачах забліпчалі
слёзы. Мы як дачуліся, што вы,
наш старшыня, жывыя, дык аж сэр-
цы нашы зайгралі. Пелагея Рынак
аж запляскала ў далоні: «Зноў,—ка-
жа,—старшыней будзе ў нас Надзея
Вінакурава».

Надзея Якаўлеўна злажыла пісьмо
і пайшла да старшыні калгаса.

— Мне трэба ехаць...—хвалюю-
чыся, таварыла яна.

— Не можам. Самі ведаеце: на
сяўбе, як на фронце. Адсеемся—та-
ды хоць на самалёце!—адказаў
старшыня.

Летам 1945 года Надзея Якаўлеўна
вярталася ў родны калгас імя XVII
партыз'езда, Кіраўскага раёна, Баб-
руйскай вобласці. «Адпачну—і за
працу»—думала яна.

Але адпачыць не прышлося. Як
толькі прыехала Надзея Якаўлеўна,
калгаснікі выбралі яе старшыней.
Час быў адказны. Лета было на зы-
ходзе, трэба было сеяць жыта.

Надзея Якаўлеўна праводзіла пер-
шы пасля вайны сход сама, як кі-
раўнік калгаса.

— Тут такая справа. Надзея
Якаўлеўна,—гаварыў калгаснік Іван
Пінчук,—мы не згодны з тым, як
Хітракоў спланаван... Узяць, хай
сабе, жыта. Калі столькі пасеем,
дык наступным летам хоць торбу
збірай ды ў дарогу...

— Колькі вызначана па плане
пасеяць?

— Шэсцьдзесят гектараў.

— Колькі можам пасеяць?

— Самае малае—сто трыццаць
гектараў. Вядома, трэба дысцыпліну

наладзіць, інакш мы і палавіны той
плошчы не засеем...

Старшыня падтрымала прапанову
калгаснікаў. Парашылі работу па-
чынаць на світанні, а жанчынам
хутчэй рыхтаваць снеданне і зане-
сіць аратым і сёйбітам у поле. Па-
рушальнікам дысцыпліны ніякай лі-
тасці не даваць.

Так і зрабілі. Прапавалі з цяж-
ка да цяжка. Снедалі, абедалі ў полі.
У поле-ж падвозілі кармы для коней.
Хутка абавязальства было выка-
нана. Калгас засеяў 130 гектараў
жыта.

Старшыня калгаса змагаецца за
ўмацаванне працоўнай дысцыпліны.
Яна ўзняла ўсіх калгаснікаў і
калгасніц на барацьбу за кожны кі-
лограм хлеба, за кожны своєчасова
засеяны гектар, за правільнае вы-
даткаванне кожнага рубля грамад-
скіх сродкаў. І гэта дае добрыя вы-
нікі.

Не гледзячы на засухлівае лета,
калгас атрымаў добры ўраджай. Свой
першы абавязак перад дзяржавай
калгаснікі выканалі з часцю. Трэба
было здаць дзяржаве 23 тоны хлеба,
здадзена 46 тон. Апрача таго, 4 тоны
збожжа здалі ў лік пагашэння пазы-
к і ў лік аплаты за работы МТС,
якія будуць выкананы летам 1947 г.

Калі вярнулася Надзея Якаўлеўна
з Тамбоўшчыны, у калгасе «XVII
партыз'езд» ніякіх машын не было.
А з жывёлы пчдам упалела адна кар-
рова. Цяпер-жа тут ёсць два наф'га-
выя рухавікі, дзве радковыя сеялкі,
дзве жніўкі, конныя граблі, восем

двухлямянных плугоў, створзена ма-
лочна-таварная ферма, дзе ўжо ёсць
25 галоў жывёлы, на стайні стаяць
коні, ёсць авечкі, хатняя птушка.

Як толькі было абмалочана збож-
жа, калгаснікі пачалі падрыхтоўку да
новага сельскагаспадарчага года. Ра-
ніцай з калгаснага двара выязджалі
падводы. Яны накіроўваліся за тор-
фам, за гноем. Праз некаторы час
у поле было вывезена 3000 тон уг-
наенняў, удвая больш, колькі патра-
бавалася па плане. Калгаснікі пра-
даўжаюць збор угнаенняў, бо яны
выдаюць, што ўгнаенне—гэта ўра-
джай, гэта хлеб.

9 лютага працоўныя Кіраўскай
выбарчай акругі зноў выбралі На-
дзею Якаўлеўну Вінакураву дэпута-
там Вярхоўнага Савета рэспублікі.

Незадоўга да выбараў калгаснікі
сельскагаспадарчай арцелі «Ком-
інтэрн», Казулінскага сельсавета, за-
прасілі Надзею Якаўлеўну Вінакура-
ву да сябе ў госці. Вельмі задаволе-
ны былі калгаснікі гэтай сустрэчай,
і, калі яна скончыла апавядаць пра
калгасныя справы, слова папрасіў
адзін з калгаснікаў,—ён быў у гім-
наспёрцы, з медалямі на грудзях.
Ён сказаў:

— Я быў на фронце, і мне жонка
пісала, што жыць няма дзе, хату спя-
лілі немцы. Таты я напісаў нашаму
дэпутату тав. Вінакуравай. Яна вы-
ехала ў наш калгас і дапамагла. Усе
калгаснікі ўзяліся і пабудавалі хату.

— Мы паважаем нашага дэпута-
та Надзею Якаўлеўну не толькі за
працавітасць, але і за чуткасць.

ЗНАТНЫЯ ІЛЬНАВОДЫ

У мінулым годзе на Шклоўшчыне разгарнулася спаборніцтва калгаснікаў за адраджэнне былой славы майстраў-ільнаводаў.

У Залішчанскім калгасе «Ударнік Беларусі» ільнаводчае звяно стварыла пажылая калгасніца Пелагея Пракопаўна Саўкіна. У яе звяно ўвайшлі старыя калгасніцы Домна Таранкова, Анна Макарава, малалыя дзяўчаты Анна Халашкова, Ніна Папкова і другія.

Да пачатку сяўбы звяно ўручную ачышчала ільносемя, сабрала больш 10 пудоў попелу і курынага памёту. У час засеялі.

Засуха сказвалася на росце ільну. Пелагея Пракопаўна адвела кожнаму члену звяна ўчастак пад паліўку. І сама першая ў вячэрнюю прахладу пачала паліваць пасевы. Яны атрымалі больш вільгаці і пайшлі расці дружнай.

Звяно арганізавана ўбрала ўраджай, своєчасова абмалаціла, разаслала саломку на сцелішча. З кожнага гектара было сабрана па 5,7 цэнтнера ільносемя і 6 цэнтнераў валакна. Гэта—вышэйшы ўраджай у раёне. Аб перамозе звяна даведліся калгаснікі ўсёй вобласці, і імя звеннявой Пелагеі Пракопаўны Саўкінай вымаўлялі ўсе з павагай.

РЫХТУЮЦА ДА СЯЎБЫ

Яшчэ не разышлася начная імгла. Бледнае святло луны падала на роўныя вуліцы вёскі. Здавалася, усё навокал замерла ў моцным сне. Але вось з краю вёскі паказаліся падводы. Гэта калгаснікі 5-й брыгады сельгасарцелі «Трактар», Чырвонапольскага раёна, Магілёўскай вобласці, адправіліся за ўгнаеннем. Гуртам прайшлі дзяўчаты звяна Дуні Міхейкінай. Брыгадзір, Дуня Андросава яшчэ з вечара дала ім заданне заняцца ачысткай насення. Многа і добра папрацавалі дзяўчаты. Яны прагледзелі ўсё збожжа, уручную перабіраючы яго.

Брыгада Андросавай дзейна рыхтуецца да сяўбы. Заканчваецца рамонт інвентару: цесляры зрабілі дастатковую колькасць запасных частак для каткоў, аглобляў і інш. Новаадрамантаваныя плугі, бароны, акучнікі пастаўлены ў роўны рад ля кузні.

9 лютага выбаршчыкі Фашчаўскай выбарчай акругі аднадушна выбралі Пелагею Пракопаўну дэпутатам беларускага парламента.

У звяне яшчэ з восені пачалі дбаць пра ўраджай. Былі ўзараны вызеленыя залежы. Пелагея Пракопаўна разам з членамі звяна абмеркавала пытанне аб угнаенні, і тады даручылі Папковай сачыць за зборам попелу і курынага памёту. Ужо сабрана каля 30 цэнтнераў попелу.

Калгас закупіў і вывез 200 цэнтнераў хімічнага ўгнаення для падкормкі пасаваў ільну.

... Каля свірня пад павеццю тарахціць ільнотрашчотка.

Звяно Саўкінай пачало паўторную ачыстку насення.

У хаце Таранковай прапавалі пажылыя калгасніцы. Яны на працягнутае палатно павольна сыпалі семя. Яно сцякала з палатна на падлогу, а на палатне заставалася рознае пустазелле.

У другой палавіне дома ляжала ачышчанае насенне. Анна Макарава—старэйшая за ўсіх у звяне,—з любоўю перасыпаючы з прыгаршчы на прыгаршчу семя, гаворыць: — 3 такога семя—будзе добрае племя.

М. СІДАРОВІЧ.

У звяне Марыі Сопат

Старыя калгаснікі глядзелі на заладстую пшаніцу, на цяжкія коласы ячменю, на густыя авёс, што спелі на ўчастку маладзёжнага звяна, і ў захапленні гаварылі:

— Вось дык моладзь!—Калі ім выдзялялі ўчастак,—думалі не будзе карысці. А яны, бадай, па сто пудоў збожжавых з гектара возьмуць.

І ўзялі! Нават не сто пудоў, а больш. Звяно Сопат заваявала прышынства ў рэспубліцы і атрымала пераходны Чырвоны сцяг ЦК ЛКСМБ і Міністэрства земляробства БССР. Гэта было ў 1945 годзе.

Звяно рыхтавалася да новага сельскагаспадарчага года загадзя. Многа было вывезена ўгнаенняў на ўчастак, зямля была добра ўзарана, і, калі праз некалькі дзён пасля сяўбы зазеленелі дружныя парасткі яравых,—усе бачылі—ураджай будзе незвычайны.

Але лета выдалася нарэдкась вяснулівае. Спякотнае сонца няшчадна паліла зямлю, высмоктваючы з яе ўсю вільгаць. Пасевы гінулі. Тады Марыя Сопат запрапанавала паліваць пасевы. І гэта дало добрыя вынікі. Звяно сабрала ўраджай—вышэйшы ў калгасе: ячменю 21 цэнтнер, пшаніцы 15 і бульбы 360 цэнтнераў з гектара.

З восені, як толькі быў знят ураджай, Вера Белая, Аня Брыль і другія разам са звеннявой дружна пачалі рыхтавацца да новай сяўбы.

Цяпер—гарачы час у звяне. Кожную раніцу дзяўчаты адпраўляюцца на падводзе за гноем і торфам. Яны вывезлі на свой ўчастак больш 250 тон гною і рыхтуюць многа мясцовых угнаенняў: попелу, птушынага памёту, торфа-фекальнага кампосту.

Малалая, скромная дзяўчына Маруся Сопат—добры арганізатар. У калгасе імя Сталіна, Васілевіцкага раёна, Палескай вобласці, яе звяно раней за другія падрыхтавалася да веснавой сяўбы. Гэта вынік правільнай арганізацыі працы, высокай дысцыпліны членаў звяна.

... Хутка ветліва засвеціць сонца, пад яго цёплымі праменьнямі зямля скіне сваё зімовае ўбранне. Пачнецца веснавая сяўба. У шарэнзе працаўнікоў сацыялістычнай сельскай гаспадаркі выйдзе на сяўбу і маладзёжнае звяно Марыі Сопат. Выйдзе я ўпэўнена, што ў гэтым годзе збярэ вялікі ўраджай.

С. ПЛОТНИКАВА.

Н. СЯРГЕЕВА.

Шчасце мацеры

Р. САБАЛЕНКА

Калі мы пастукалі ў дзверы, Любоў Парфёнаўна сядзела з унукам Ігарам і чытала кніжку. Гэта былі апавяданні Караленкі.

— Сядайце, сядайце, будзьце ласкавы, — замітусілася старая. — Ты, Ігарка, пачакай крыху, без мяне не чытай. — Ото-ж у мяне ўнучак! Вочы мае ўжо дрэнна бачаць, то ён мне чытае.

Ведаючы, што старыя звычайна не любяць папяроснага дыму, я спытаў у Любові Парфёнаўны ці можна закурыць. Яна ветліва адказала:

— Калі ласка, я нават люблю, калі хто-небудзь у хаце курыць... Запахне дымком — і мне здаецца, што сыны мае каля мяне.

Любоў Парфёнаўна кожнаму зайшоўшаму да яе ў хату не праміне расказаць аб сваёй сям'і. І цяпер яна з-пад падушкі дастала свой сямейны альбом.

Першай нам трапілася картка: група афіцэраў і сярод іх у генеральскай форме, прысэдзісты чалавек, які, відаць, многа бачыў на сваім вяку.

— Гэта сярэдні Вячаслаў. Генерал-маёр Совецкай Арміі, — з гонарам кажа маці. —

Цяпер у Маскве жыве. Улетку гасцявала ў яго больш за месяц. Ды прызнацца вам, нават не нагледзелася на свайго сына. Усё некуды ён ездзіць ды ездзіць...

Мы зразумелі гэтае матчынае «сыноч». Кожнае дзіця для маці, не зважаючы на гады, нават на сівізну, якую час уплёў у валасы, праз усё жыццё застаецца ў памяці такім, якім яна паднімала яго на ногі, каб пусціць у жыццё. Вячаслаў Нікалаевіч прайшоў за свае пяцьдзесят два гады вялікі шлях жыцця — ад радавога салдата царскай арміі да генерал-маёра Совецкай Арміі; прайшоў агні і буры двух сусветных войнаў, а ва ўяўленні маці ён паўстае ўсё тым-жа юнаком, што і сорок год назад, калі яна са сваім мужам Нікалаем Віталевічам Мясаедавым, вясковым настаўнікам, жылі ў вёсцы Катунь, што пад Смаленскам...

Тое жыццё даўно адышло ў нябыт, але і цяпер яно хвалюе сэрца старой маці. Яна ўспамінае яго, як перагорненую старонку ў пачатку вялікай і змястоўнай кнігі. Адно за адным нараджаліся дзеці. Трынаццаць іх было. Дзесяцера

вырасціла, на сваіх руках вынасіла. Любоў Парфёнаўна выхавала сем дачок і трох сыноў не абы якімі, а разумнымі, смелымі, мужнымі, адукаванымі.

Маці запамінае кожны крок сваіх дзяцей і ўнукаў. Расказваць пра іх яна можа цэлымі днямі.

Вось на фотакартцы стройны, высокі, з афіцэрскімі пагонамі малады чалавек. Гэта Сяргей Аркадзевіч — унук Любові Парфёнаўны — капітан медыцынскай службы.

— Дзе ён толькі не пабываў гэты мой хлопчык, — гаворыць не без гонару бабулька. — У Берліне быў, у Японіі і зараз служыць у арміі.

Асаблівай прыхільнасцю бабулькі карыстаецца рослая, стройная, як таполя, дзяўчынка. Любоў Парфёнаўна доўга глядзіць у светлыя вочы ўнучкі і ніяк не можа налюбавацца.

— Разумніца мая, — цалуе яна картку, — унучка Вера — у Маскве таксама жыве. У леташнім годзе дзесяцігодку скончыла з залатым медалем. Зараз на біёлага вучыцца.

— Няма доўга пісьма ад каго-небудзь з іх — і маё сэрца непакоіцца. — А можа што-небудзь здарылася? Усе яны мне родныя, усе любяць!..

Цяпер яны на ногі моцна сталі. А як цяжка было тады, калі я засталася адна з імі. — І Любоў Парфёнаўна пачынае расказваць пра далёкі 1918 год, калі памёр яе муж Нікалай Віталевіч. Жылі яны тады ў Смаленску. Час быў нялёгкі, усяляк даводзілася, часам і хлеба не было на стала, але вера ў жыццё, вера ў будучыню сваіх дзяцей ніколі не пакідала маці. Яна адчувала, што рэвалюцыя зробіць жыццё яе дзяцей больш прывабным і змястоўным, чым было жыццё бацькоў. Ім не давядзецца, як іх бацьку, працаваць за кавалак хлеба, за тое, каб перабіваўчыся з хлеба на квас, як кольвечы прагадаваць сям'ю.

Маці не нарадуецца тым, што ўсе яе дзеці скромныя, чэсныя. Ніхто з яе дзяцей не

Група мацярай-гераінь з Віцебскай вобласці, якія нарадзілі і выхавалі 10 і больш дзяцей (злева направа): Д. В. Свідэрская, А. М. Разумава, Е. А. Шарэц, М. С. Веслаухава і М. І. Арцюхоўская.

Фото П. Азарчанкі.

адносіцца абыякава да чалавечага лёсу. Калі памёр Нікалай Віталевіч, тры дачкі Любові Парфёнаўны — Лізавета, Люба і Софа — працавалі ўжо. Ніколі не было, каб яны папракнулі меншых сваіх братоў і сяспёр кавалкам хлеба. Яны, як і маці, лічылі сваім абавязкам клопаты аб усёй сям'і. Гэта вялікае пачуццё крэўнасці было выхавана ў іх з дзяцінства клапацілай маткай.

Кожная маці чамусьці заўсёды выяўляе асаблівую любоў да меншых.

— Які ён у мяне добры, ласкавы, — кажа яна пра меншага сына Анатоля. Заехала раз я да яго ў госці. Ён працуе дырэктарам саўгаса Мар'іна пад Масквой.

— Ты, матуля, ад мяне нікуды не паедзеш, — угаварваў ён мяне. Тут бачыш, як на дачы. І сапраўды, у яго саўгасе, як на дачы. Ціхая рачулка струменіцца між аксамітных траў, і задумёныя вербы, нахіліўшыся над ёю, здаецца, заглядзеліся ў люстра празрыстае вады. Я там цэлых два тыдні хадзіла і любавалася характвом падмаскоўнае прыроды, але жыццё не згадзілася. Ды і як я магу згадзіцца, калі ў мяне ў Баранавічах дзве дачкі, сын і пяцёра ўнучкаў. Дачка

Софа засталася ўдавою, дык вось я з ёю і жыву... Помачы ад мяне ёй можа і няма ніякай, але ўсё-ж — я пры ёй, і то лягчэй.

Любоў Парфёнаўна магла б паехаць жыць на ст. Антропава, дзе жыўць яе дзве старэйшыя дачкі — Люба і Лізавета. Яна б магла паехаць і ў Чкалаўшчыну, — там у яе дачка Надзя працуе настаўніцай. Але яна жыве там, дзе больш дзяцей яе і ўнукаў. Ёй хочацца, каб усе яны былі на віду ў яе, каб яна магла бачыць сваімі вачыма іх жыццё.

Сардэчнасць, глыбокая зацікаўленасць жыццём не толькі сваіх дзяцей, але і ўсёй краіны — характэрна для гэтай жанчыны. Ёй хочацца жыць, чым жыве ўвесь наш савецкі народ. Не глядзячы на сваю старасць, Любоў Парфёнаўна прымае шчыры ўдзел у грамадскім жыцці. Яна з'яўляецца адной з арганізатараў дапамогі дзецям-сіротам, бацькі якіх загінулі на франтах Айчыннай вайны.

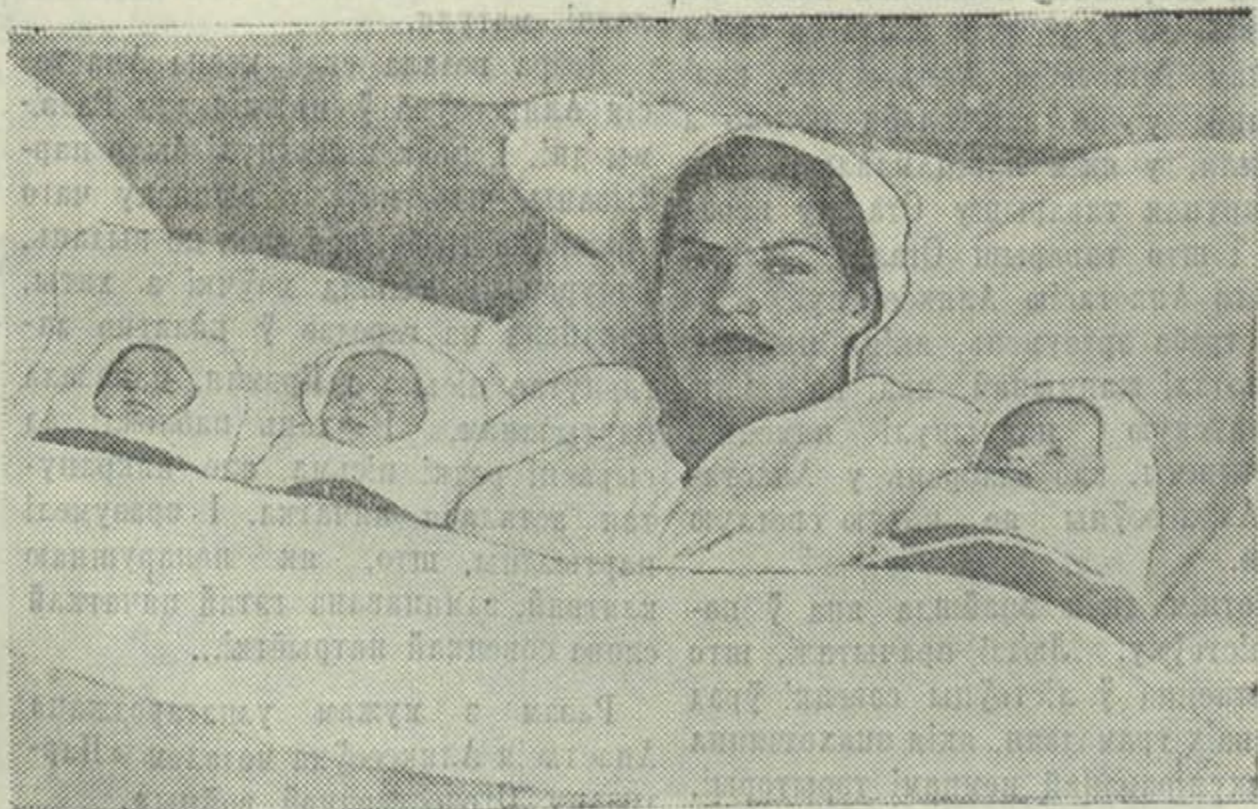
— Я шчасліва, што наш урад заўважыў мяне, радавую савецкую жанчыну і надаў мне званне «маці-герані». Гэта — вялікая чэсць, і я ганаруся, што жыццё маё аказалася патрэбным нашай Радзіме, — гаворыць Любоў Парфёнаўна.

Эдзі АГНЯЦВЕТ

Васількі

Я збірала васількі
Недалёка ад ракі.
Хваля, хваля, адкажы ты,
Хто ў каго набраў блакіту,
Можна, васілёк твой колер
Перанёс паціху ў поле?
Як мне шкода, што зімой
Станеш ты зусім сівой!
Як мне шкода кветак сініх —
Вочы ім закрыве іней.
Хай цвілі-б зімой і летам!
Нават сны я сню аб гэтым.
Мама кажа:
— Мала сніць,
Нешта трэба нам зрабіць!
І купілі мы шаўковых
Нітак сіне-васільковых,
І купілі прамяністых
Нітак чыстазалацістых, —
Будзе ў золаце блакіт —
Між калоссяў васількі,
Будзе добрая кашуля, —
Так мы думаем з матуляй.
Мы сядзім, не размаўляем —
Вышываем,
вышываем.
Васількам на палатне
Не завяць ніколі,
Не!
Мне адной яны шапнулі:
— Ты пашлі ў Маскву кашулю!
Хай яе надзене часам
Той,
Хто свеціць сонцам ясным.
Той,
Хто ў дні пакут і слёз
Волю зноў табе прынес, —
Даў табе ракі раздолле,
Васількі ў шырокім полі,
Той,
Хто ўсіх мудрэй на свеце,
Той,
Хто Сталіным завецца!

Жонка старшага лейтэнанта Агішава М. П. 20 лютага 1947 г. нарадзіла трох дзяцей: двух хлопчыкаў і адну дзяўчынку. Вага дзяўчынкі 2 кг. 400 гр., аднаго хлопчыка — 2 кг. 400 гр. і другога — 2 кг. 200 гр. Маці і дзеці знаходзяцца пад наглядам урача ў Бабруйскім радзільным доме. На здымку: М. П. Агішава з дзецьмі-блізняцамі.

Фота Ю. Лыскова.

М а т у л я

Ал. ШАРАПАУ

Матуля—так душэўна і ласкава звалі партызаны, што дзейнічалі ў межах Ленінскага раёна, сваю бясстрашную сувязную Анастасію Аляксееўну Ярмоліч. Так завуць сваю дэлегатку цяпер жанчыны вёскі Сітніцы.

62 гады Анастасіі Аляксееўне, а ў раёне ведаюць яе як адну з актыўнейшых жанчын. Любяць людзі Анастасію Аляксееўну. Любяць за тое, што мірскую, агульную справу яна сваёй кроўнай лічыць, што нясе ў сваім сэрцы светлую ўпэўненасць у блізкае яшчэ больш шчаслівае любімай сваёй краіны.

Калі трэба было вылучыць ад вёскі Сітніцы дэлегатку, жанчыны ў адзін голас назвалі імя Анастасіі Аляксееўны. «Каму, як не матулі, ведаць нашы жаночыя справы і дзе трэба за нас слова закінуць».

І Анастасія Аляксееўна чэсна апраўдае давер'е сваіх аднасяльчанаў. Яна і ў сельскім савеце са старшынёй гутарку вядзе аб патрэбах якой-небудзь салдаткі. Яна і ў райком партыі са 15 кілометраў не палічыць за цяжкае схадзіць, каб пагаварыць там аб тым, што трэба сярод жанчын вёскі навучанне грамаце наладзіць.

Сама яшчэ нядаўна навучыўшыся чытаць па складах, Анастасія Аляксееўна немалую дапамогу аказвае мясцовым органам улады: як агітатар, сваёй мовай тлумачыць жанчынам аб важнасці таго ці іншага дзяржаўнага мерапрыемства. У сваёй вёсцы арганізавала яна продаж хлеба звыш плана дзяржаве. Сама першая прадала 50 кілограмаў. «Значыць трэба, калі матуля сваімі невялікімі дастаткамі в дзяржавы дзеліцца»—рашылі жанчыны.

У дні выбараў у Вярхоўны Совет БССР яна працавала членам участковай камісіі. Па яе пачыну жанчыны прынялі жывы ўдзел у прыкладзенні ў належны выгляд выбарчага ўчастка, у арганізацыі двіначных пакояў. Цяпер вось сяўба набліжаецца—трэба абмеркаваць з жанчынамі, як бясконным зямлю ўзараць.

— Грамату вось толькі слаба ведаю,—з сумам гаворыць Анастасія Аляксееўна.—Але асілю! Мэгу сабе такую паставіла—хоць на

старасці год граматай авалодаць і таварышу Сталіну ўдзячнае пісьмо напісаць за тое, што адкрыў ён мне светлую дарогу.

Як самыя глухія лясныя куткі Піншчыны, цёмная была доўгія гады доля Анастасіі Аляксееўны. Царскі час, уладарнітва польскіх паноў,—што ні ўспомні,—нібы балота непраходнае, адна галеча ды гора. І ўжо не верылася ёй, што дажыве яна да лепшых дзён, да радасці той, што гучэла ў песнях, якія спявалі жанчыны за ўсходняй мяжой.

І ці не крылі выраслі ў старой жанчыны, калі працягнула яна рукі сваё насустрач полымю спягаў, абняўшых кранутае вераснёўскім багранцам Палессе; і ці не вялікай прагай жыцця напоўнілася раптам яе сэрца, калі ўбачыла яна ў велічым слоўе вызваленне сваю новую светлую долю.

Як у маладосці, села тады за вышыванне Анастасія Аляксееўна: палескімі ўзорамі вышыла коўрык і ручнік свайго ткання і са сваёй фатаграфічнай карткай паслала ў Маскву—Сталіну. Прыміце, моў, як выражэнне вялікай удзячнасці за тое, што тройчы паднявольная палачанка чалавекам стала, як песню радасную прыміце.

І быццам святлом крэмлёўскіх зорак азарылася невялікая хатка на ўскраю лесу, у якой жыла са сваім мужам Анастасія Аляксееўна, калі прынёс у яе паштальён пісьмо з Крэмля, у якім наведмлялася, што падарунак таварышу Сталіну перададзены і што таварыш Сталін дзякуе за яго Анастасію Аляксееўну.

І трэба зразумець, якія пачуцці авалодалі жанчынай, калі на зямлю беларускую нахлынулі нямецкія полчышчы, каб адабраць у Анастасіі Аляксееўны яе новую светлую долю.

Летнім днём знайшла яна ў полі лістоўку. Людзі прачыталі, што звяртаецца ў лістоўцы савецкі ўрад да сваіх грамадзян, якія знаходзяцца на акупіраванай немцамі тэрыторыі, каб дапамаглі яны—браты і сёстры—партызанам. «Радзіма вас не забудзе»,—такімі словамі канчалася лістоўка.

І не было сумненняў тады ў Ана-

стасіі Аляксееўны, што да яе звернуты гэтыя словы. І ўжо не робкая і пакорная, а поўная рашымасці і нянавісці да ворага, стала яна тады ў строй актыўных барацьбітоў за Радзіму...

У вёску Сітніцы пры немцах прайсці было, усё роўна, што мяжу перайсці: пасты, заставы—нямецкі гарнізон стаяў у вёсцы. Мужу і думаць няма чаго было пайсці туды, хоць і стары, а яна—жанчына. «На пошту я, сына ў мяне на работу ў Германію вывезлі, дык пісьма ці няма». А прыдзе ў вёску—па дамах, да сваіх надзейных: «Бабанькі, хлеб партызанам патрэбен, бялізна. Вы ўжо завязіце, вадой бліжэй да хаткі маёй, калі на сёнажос паедзеце, а я перадам». Разведае што можа пра немцаў—і назад. А ў хатцы партызаны ўжо чакаюць. На дарозе да вёскі непаладку ад хаткі муж нібы працуе—дазор нясе.

— Ну што новага, матуля?

— Са світаньня прокляты нямецкая двума партыямі на машынах к Луніну паехала, так што і нямнога немцаў на ахове чыгункі асталося... Ды вы паешце, бульбы зараз навару.

— Дзякуй, матуля. Часу няма, ужо вельмі момант падыходзіць.

— Ды вы хоць бялізну захапіце, памыла, палатала.

— Возьмем. Не забудзем тваёй ласкі, матуля.

Добра ведала сваё месца Анастасія Аляксееўна ў цяжкіх для Радзімы дні. І неяк намякнулі было партызаны, што, моў, у выпадку чаго трымацца трэба, каб усіх не выдаць, пасуровела, вышла моўчкі з хаты, адкапала на гародзе ў палатно загорнутае пісьмо з Крэмля, паказала партызанам. І хоць паблелі ад сырасці радкі пісьма, але някранутая асталася пятатка. І зразумелі партызаны, што, як непарушнаю клятвай, замацавана гэтай пятаткай слова савецкай патрыёткі...

Разам з мужам ўзнагароджана Анастасія Аляксееўна медалем «Партызану Отечественной войны».

Але, бадай, самая высокая яе ўзнагарода выражана ў простым чалавечым слоўе, у любоўным і паважным імені, якім назвалі і завуць яе людзі—матуля.

ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ-СІРОТ

— Ірачка, еш. Не пайду ад цябе, пакуль усяго не з'ясці!

Ірачка памятае: вось так угаварвала яе есці мама, калі яна яшчэ была жывая. Ад гэтага цёпла і прычына становіцца на душы ў дзіцяці.

— Не турбуйцеся, цёця Поля, я ўсё з'ем.

І цёця Поля, афіцыянтка сталовай, падыходзіць ужо да другога стала, дзе абедуюць дзеці, і даведваецца—ці сыты яны, можа каму-небудзь патрэбна «дабаўка».

Дзіцячы дзённы санаторый адкрыт у г. Мінску для дзяцей-сірот напярэдадні Новага года. Стварыць яго было нялёгка. Але людзі, якім дорагі дзеці, не пашкадавалі працы. Яны дасталі памяшканне, абсталявалі яго, набылі інвентар, мэблю, прадукты харчавання.

Санаторый адкрыў камітэт дапамогі дзецям-сіротам пры ЦК Чырвонага Крыжа Беларусі на грамадскія сродкі. Спачатку была абсталявана сталовая, у якой атрымлівалі бясплатныя абеды 300 рэбят. Цяпер дзеці атрымліваюць двухразовае харчаванне. Яны могуць тут не толькі паесці, але і адпачыць, прыгатаваць школьныя заданні.

У большасці ў санаторыі знаходзяцца круглыя сіроты, якія выхоўваюцца ў апекуноў, але ёсць і дзеці шматсямейных удоў. Ва ўдавы загінуўшага воіна тав. Лівянчук 10 рэбят. Чацвёрэ з іх атрымалі пупёўкі ў санаторый. Гэта была вялікая падтрымка для сям'і. Совецкая патрыётка тав. Запольская выхоўвае чацвёрэ сірот, трое з іх таксама атрымалі пупёўкі ў санаторый.

На працягу месяца—звычайнага тэрміну прабывання ў санаторыі—рэбят добра папраўляюцца. Яны значна прыбываюць у вазе, у іх намнога паляпшаецца якасць крыві. Так, Генадзій Чухоўскі, 9 год, за месяц прыбыў у вазе на 2 кілограмы. Больш чым на два кілограмы паправіліся сёстры Роза і Аня Татарскія.

За фізічным станам дзяцей назірае спецыяльны ўрач. Больш аслабленыя атрымліваюць дадатковае харчаванне, іх пакідаюць у санаторыі яшчэ на месяц—два.

Выхавацельніца Е. М. Грыцэвіч дапамагае Мішу Кустановічу засвоіць школьнае хатняе заданне.

Члены камітэта дапамогі дзецям-сіротам і актыўны жанчын штодзённа сочаць за работай санаторыя. Тут часта бываюць тт. Панамарэнка, Ганенка, Крупеня, Лявіцкая, Бударына, Бельчанка і другія грамадскія работнікі. Яны правяраюць якасць харчавання, нормы выхаду прадуктаў, санітарнае становішча. Устаноўлена таксама дзяжурства апекуноў на кухні і ў сталовай.

Актывісткі праводзяць з рэбяткамі масавыя мерапрыемствы. Вельмі задаволенымі засталіся дзеці арганізаваным для іх ранішнікам у чэсць Дня Совецкай Арміі. У гэты дзень яны атрымалі падарункі, паглядзелі пастаноўку тэатра лялек.

Вялікую, добрую справу зрабілі жанчыны—грамадскія работнікі разам з Цэнтральным Камітэтам Чырвонага Крыжа, арганізаваўшы гэты санаторый для дзяцей-сірот. У ім дзеці адчуваюць, што Радзіма, як любімая маці, клапаціцца аб іх.

У сталовай санаторыя; ся-
дзяць (злева направа): Фіма Лі-
вянчук, Аркаша Лівянчук і Бо-
ра Лысакоўскі; на другім пла-
не: афіцыянтка Н. Мацвейчык.

Фото А. Дзітлава.

Андрэйка

ПАВЕЛ КАВАЛЁУ

Мал. Л. Бойка.

(Урывак з аповесці «Андрэйка»)*

...У атрадзе ўсе чакалі выздараўлення Зінаіды Антонаўны. Вынік яе задумы быў удалым: тыя адзінаццаць немцаў, якіх вяла яна праз грэблю, былі адпраўлены на той свет.

Аднак, шосты дзень як ложка прыкаваў Зінаіду Антонаўну. Усе гэтыя дні яна трыніла ў бяспамянстве.

Андрэйка не адыходзіў ад мацеры. Твар яго схуднеў, і вочы глыбока запалі.

Нарэшце Зінаіда Антонаўна ачуныла, і ўпершыню за гэты цяжкі для яе тыдзень усвядомлена зразумела сваё становішча і навакольную абстаноўку. Зінаідзе Антонаўне неяк страшным здаўся застыглы і схуднелы твар яе Андрэйкі. Ёй шкада стала сына, — шкада таму, што ён, не такі ўжо дарослы хлопчык, а пакутуе разам з ёю, разам удзельнічае ў такой цяжкай, небяспечнай справе. І вось цяпер сядзіць над ёю, хвораю, у песнай і сырой партызанскай зямлянцы.

Маці адной рукой абняла Андрэйку і што было моцы прыгарнула яго да сябе. І ёй стала лягчэй.

— Ты вельмі схуднеў, мой хлопчык, — ласкава сказала Зінаіда Антонаўна.

— Не, не, мамачка... Гэта я так... Ну, крыху не выснаўся.

Выздараўленне Зінаіды Антонаўны было вялікай радасцю для ўсіх у атрадзе. Вестка аб гэтым пераходзіла з вуснаў у вусны, як навіна баявога жыцця.

Займаўся жнівеньскі раінак. У паветры — свежасць і незвычайная цішыня. Здаецца, па загаду маўчыць наваколле.

Падышоўшы да самай Каменкі яшчэ глыбокай ноччу, Міхалькоў загадаў свайму адзіналенню залегчы і чакаць далейшага загаду. Меркавалася на досвітку атрымаць даныя разведкі і адразу-ж рушыць на разгром нямецкага гарнізона.

А ў гэты час Андрэйка зноў рабіў сваю смелую, рызыкаўную справу. Ён прапаўзаў з супроцьлеглага боку ў напрамку да хаты бабулькі Васілісы агародамі і густымі кустамі ягаднікаў і прыкмятаў усё, што было ў полі зроку яго зыркага вока.

Ля каменнага будынка школы Андрэйка палічыў семнаццаць аўтамашын, накрытых брэзентам. Збоку ад іх стаялі ў невялікіх канаўках два кулямёты. Ля іх расцягнуліся на зямлі і моцна храпілі нямецкія саллаты, якія, відаць, і ў сне не бачылі, што іх выглядае малы Андрэйка.

Ля хаты Ахрэма Навумчыка Андрэйка, каб хутчэй апынуцца ў бабулькі, падняўся на ногі і пабег праз агароды. Але гэтай хвілінай, як Андрэйка ўзняўся ва

ўвесь рост, з-за хлява яго ўгледзелі асалавелыя за ноч вочы Рамана Тамашука.

Тамашук колькі дзён, колькі начэй не зводзіў вачэй з хаты Васілісы, пільнаваў прыход Зінаіды Антонаўны ці Андрэйкі, бо ведаў, што праз іх адзіная магчымасць напасці на след партызанскага атрада, а адсюль і выслужыцца перад немцамі.

Некалькі імгненых секунд яны стаялі адзін супроць другога. Андрэйка акінуў вокам наваколле, і ў яго ўзнялася думка пра ўцёкі. Але гэтай хвілінай Тамашук ухانیў яго за правую руку.

— Цяпер ужо ўцякаць не даведзецца, — дайшло да андрэйкавых вушэй злоснае шыпенне тамашуковых слоў. У гэтым шыпенні пачулася такое задаволенна-злараднае і да болю ў сэрцы дзікунскае, што Андрэйку нават зусім страшна стала гэтага чалавека.

— А я да бабулі хачу, — танклявым, зусім дзіцячым голасам запрасіўся Андрэйка.

— Спачатку пойдзем да дзедкі... — і Тамашук, прыглушаючы голас Андрэйкі, каб ніхто яго не пачуў, схпіў малога на рукі, прыціснуў тварам да левага пляча, каб той не закрычаў, і зладзейска дрыжачымі крокамі найшоў праз агарод у напрамку да каменных збудоў, дзе змяшчаўся нямецкі камендант.

... Зінаіда Антонаўна даведлася пра няўдачу аперацыі Міхалькова адразу-ж. Мацярынскае сэрца яе адчула нешта нядобрае. Яна гатова была дакараць сябе на тым, што дала згоду Андрэйку пайсці ў разведку.

— Нявесела і мне, — Зінаіда Антонаўна, — прабаваў супакоіць яе бацька партызан, праўдзівы і чэсны Марцін.

— Давай лепш раіцца будзем...

— Са мною раіцца? — паглядзела з недаўменнем на Марціна Зінаіда Антонаўна.

— Так, так, даражэнькая. Справа ідзе і пра аперацыю і пра сына твайго... Затым неяк зусім цёплым, грудным голасам дапоўніў:

— Андрэйка — і мне нібы сын, дзіця роднае...

Гэта ўжо зусім кранула Зінаіду Антонаўну. Але Марцін трымаў сябе з ёю так, што ў нейкую хвіліну ёй здалася, што гэта бацька яе, стары і сівенькі настаўнік, гаворыць з ёю так пяшчотна, так непасрэдна. Прабегшая па твару Зінаіды Антонаўны рысачка разгубленасці аддалася ў губах ледзь заўважным трапятаннем, і зноў яна была перад Марцінам тою самаю бяспаспартнаю разведчыцай, якой ведаў ён яе дагэтуль.

— Аперацыю, безумоўна, што-б там ні было, трэба даводзіць да канца, — сказала Зінаіда Антонаўна. — Немцы не павінны быць у Каменцы, — і задумёныя

вочы яе, светлыя і прыгожыя, глядзелі прамі на Марціна.

— Я сёння-ж уначы рушу,—сказала яна.

— Самі—у разведку, такую небяспечную?..

— Сама!—сцвярдзальна сказала Зінаіда Антонаўна.—Каму можна даверыць тое, што носіш вась тут,—і яна паказала сціснутымі ў камячок пальцамі пад левы бок грудзей.

— Такая разведка для атрады зараз патрэбна. Інакш справа ў доўгі час адыйдзе... Прызнацца, мне асабіста не хацелася-б вас, Зінаіда Антонаўна, пасылаць. Мо' каго-небудзь яшчэ?

— Не,—упэўнена і адразу адказала яна.—Мяне ў Каменцы не ведаюць, а я амаль усё там да дробязі памятаю.

— Тым лепш. Вам у такім разе ісці ў само мястэчка няма патрэбы.

— А Андрэйка?

— Андрэйка не сёння, заўтра вернецца,—прадаўжаў Марцін.

— Гэта добра было-б. Але верыць моцна ў гэта ў наш час неразумна... Немцы ў нашых дзецях бачаць сваіх ворагаў, як і ў нас саміх.

— Гэта праўда.

— Чаму-ж тады нам супакойваць сябе, Марцін Фёдаравіч,—ушчувальна і шчыра загаварыла Зінаіда Антонаўна.—Сэрца гаворыць, што ён злоўлен немцамі...

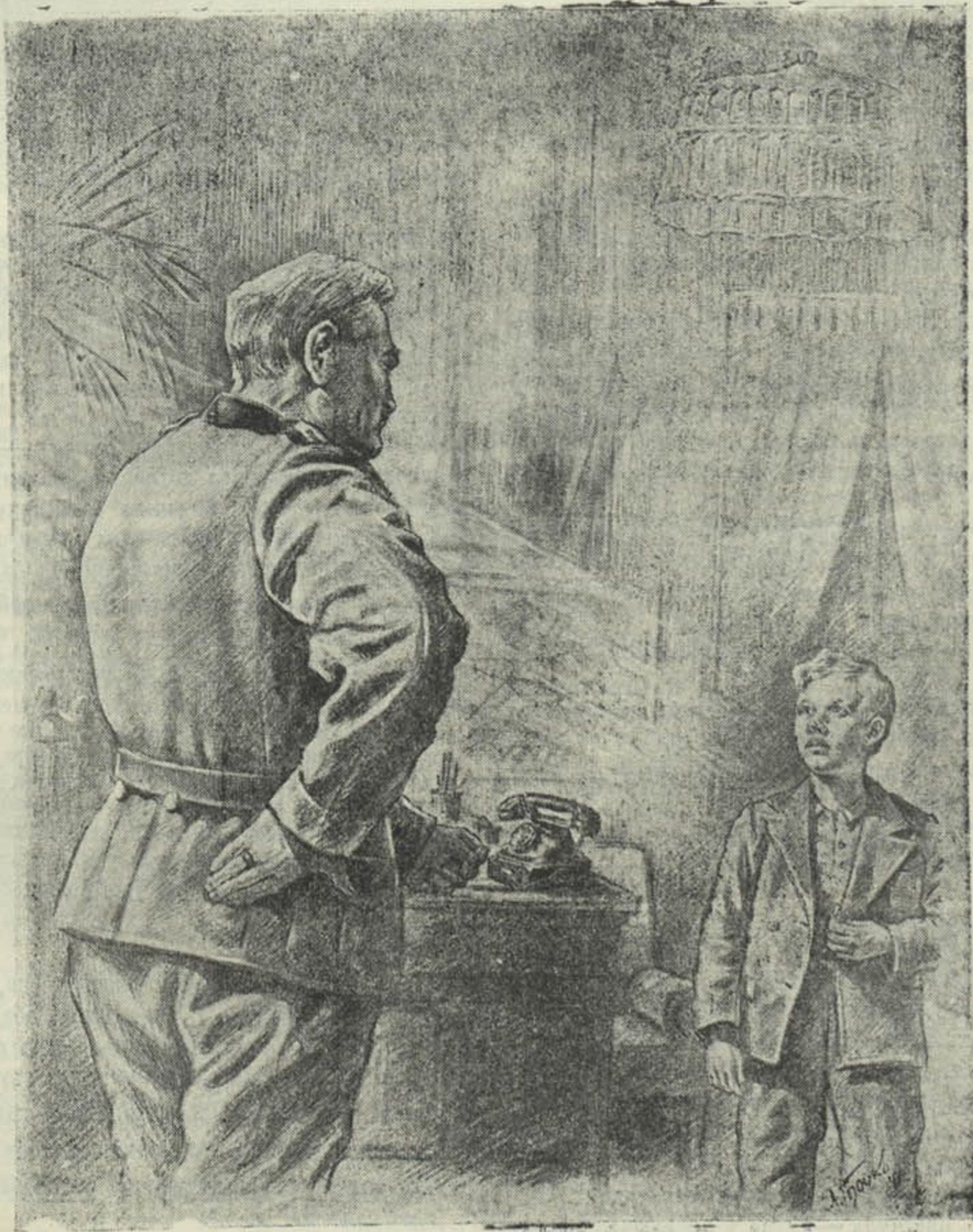
— Голасу сэрца трэба прыслухоўвацца...

Зінаіда Антонаўна хваравіта ўсміхнулася.

Ад гэтай усмешкі, кволай, як зімовае сонца на захадзе, усё-ж цяплей стала на сэрцы Марціна. Цяпер яму стала зусім зразумелым, што настаўніца-разведчыца ўсё ўяўляе так, як трэба і што яе рашэнне самой пайсці ў разведку саспела.

Яны разышліся, развіталіся як самыя родныя, блізкія людзі.

Гэта не быў сон. Андрэйку балела сэрца за тое, што ён упершыню, як яму ўяўлялася, упершыню за ўсё сваё невялікае жыццё не выканаў задання. Гора агортвала яго ўсё мацней і мацней, бо разумеў ён, што цяпер ужо справа Міхалькова, гэтага смелага і любімага ім камандзіра, не здзейсніцца так хутка, як намячалася, і што бабулька Васіліса цяпер ужо абавязкова будзе цягнець розныя здзекі ад немцаў і іх прыслужнікаў і за яго, Андрэйку, і за маці яго—гарадскую настаўніцу, знайшоўшую прыстанішча ў вёсцы.

— Маці шукай учора ў Ліпніках,—сказаў Андрэйка.

З кожнай хвілінай напружанай думкі Андрэйка ста-
леў і рабіўся глыбока разважлівым. Прычым, гэтая
адзінота, гэтае застыглае пугала вартавога, які, нібы
ад ветру, жахаецца з боку на бок, рабілі такое ўражан-
не, што вось неўзабаве паліць усё ў бяздонне, і
страшна вельмі будзе паміраць аднаму побач з гэтымі
сценамі, ператворанымі ў ламаччо.

Праз нейкі час у пакойчык увайшлі два немцы. Яны
пхнулі ў адтуліну Андрэйку, і самі-ж прычынілі дзве-
ры за ім. Андрэйка апынуўся ў светлым і вялікім пакоі.
У далёнім супроцьлеглым кутце гэтага пакоя стаяў
стол з высокім крэслам і некалькімі стуламі. У самым
куце, тварам да першага акна, што паблізу стала, ста-
яў вялікі тоўсты немец.

Андрэйка шмыгнуў наверх яго вачыма і, прыпыніў-
шыся якраз перад вялікім засланым каўром, апусціў
вочы. У гэтым стане і заўважыў яго Краузе. На ломанай
рускай мове ён запрапанаваў Андрэйку падыйсці
да яго. Той неўзабаве абыйшоў вакол дывана і стаў ля
спяны, метраў у трох ад Краузе.

— Не ўдалося! — неяк нечакана выкрыкнуў ка-
мендант.

Андрэйка маўчаў, робячы выгляд, што нічога не
разумею.

— Партызант ашукаў цябе, верна?

Андрэйка паглядзеў проста ў твар Краузе і ціхім го-
ласам адказаў пытаннем на пытанне.

— Пра што вы ў мяне пытаецеся?

— Не панімай міне, — ніто пра сябе, ніто да Андрэй-
кі праказаў Краузе і, адварнуўшыся ад акна, падышоў
бліжэй да хлопчыка.

Краузе, жывячыся інфармацыямі Рамана Тамашука,
быў да празмернасці самаўпэўнены, што цяпер ён тра-
піў на шырокі і адкрыты дзіцячай наўнасна шлях да
партызанскага атрада.

— Не панімай міне, — з яшчэ большай злосцю паў-
тараў Краузе. Вочы яго адразу-ж прынялі іншае, чым
дагэтуль, адценне, і ён сханіўшы сябе на думцы, што
перад ім не проста хлопчык вясковы, неразборлівы ў
падзеях на сваіх гадах, а хлапец з пэўнай, сканцэнт-
раванай думкай дарослага чалавека, устаў і ў твар
Андрэйкі.

Той трымаў сябе на-ранейшаму спакойна і позірку
свайго не адводзіў з поўных лютасці вачэй каменданта.

— Ты міне ўсё скажаш, — ніто тонам пытання,
ніто тонам пагрозы хутка выналіў Краузе.

Андрэйка пайшоў на хітрыку і двойчы кінуў у знак
згоды галавою.

Камендант ажывіўся. Ён зразумеў гэты сапраўдны
дзіцячы жэст як андрэйкаву пакорлівасць.

— Адкуль ты? — грубым, але ўжо больш спакойным
голасам спытаў Краузе.

— З горада, — ціха адказаў Андрэйка.

— З якога горада, гарадоў шмат...

— З Мінска.

— А што тут робіш?

— Мы з мамкай тут... (Краузе ўстраняўся і ўшчэ-
рыўся вачыма ў хлопчыка). Дом наш згарэў. Ну вось.
І мы прыйшлі жыць да бабулькі Васілісы. — і Андрэйка,
павярнуўшыся да акна, прадаўжаў, — якая жыве вось
за гэтымі дамамі...

У тым кірунку, куды працягнуў сваю руку Андрэй-
ка, глянуў і Краузе. Гэтай хвіліны ханіла Андрэйку, каб
собрацца ў камічок і быць гэтым да далейшага.

— А дзе-ж маці твай? — наступаў камендант.

— Маці мяне пакінула, — хутка і не даючы апамя-
тацца каменданту, загаварыў Андрэйка. — Яна, кажучы,

зрабіла гэта таму, што новы муж ёй знайшоўся, яна
за яго вышла замуж...

— Брэш, брэш, мальца, — уварваўся ў апошняе
слова андрэйкава Краузе.

Андрэйка схіліў галаву на бок і вінавата паглядзеў
на каменданта. Той штосьці думаў. Відаць, падбіраў
словы для новага пытання.

— Чагойт ноччу ходзіш? Матку шукай тут? — рас-
цягваючы словы і думаючы, што гэтым ён да спяны
прыпёр Андрэйку, аднавіў допыт Краузе.

— Маці шукаў учора ў Ліпніках, казалі яна там
жыве... Пад вечар прышоў да бабулькі, а яна ўжо спа-
ла, глухая яна і не адчыніла мне...

— Брэш, брэш, — напіраў Краузе. А Андрэйка сваё:

— Спаў у лазні, а раніцой, ведаючы, што бабулька
рана ўстае, пайшоў дахаты. Ля дзвярэй мяне невядома
чаго затрымаў гэты Раман, дзядзька, які таксама да
маці маёй хадзіў сватацца.

Так унушальна было ўсё гэта сказана, што Андрэйка
заўважыў, што Краузе над чымсьці задумаўся. Андрэй-
ка, нібы паважаючы каменданта, змоўк і ціхутка
стаяў тварам, адкрытым і спакойным, да Краузе.

Той схамануўся. Вочы свяціліся той-жа варожасцю,
што і ўвесь час іх размовы, а губы пеніла неразборлі-
вае шпнталі. Аднак, у Краузе запала падазронасць да
Рамана.

Краузе ведаў тамашковы рахункі з мясцовым на-
сельніцтвам, але не ведаў, што ён хацеў ажаніцца з
Зінаідай Антонаўнай. Гэтая акалічнасць і штурхала яго
на тое, каб Андрэйку запёрці пакуль у асобны пакой, а
пра сувязь Рамана з настаўніцай гэтай самому высвет-
ліць.

Краузе зусім быў выбіты з каляі і гатоў быў кусаць
сябе за пальцы ці язык прыпчаміць зубамі. Нарэшце,
як азвэрэлы, ён кінуўся да Андрэйкі, ханіў таго за бар-
ты яшчэ новага піжама і пачаў торгаць то ўзад, то
ўперад. Потым ён сханіў Андрэйку за рукі і з ўсёй
сілы пачаў іх круціць. У суставах хруснула, і хлопчык
прараніў адно толькі слова «ай».

— Партызант, партызант, скажаш, — злосна і не па-
чалавечаму прарэзліва рыпеў камендант.

Андрэйка маўчаў. Першыя болі адчуліся ў спіснутых
руках, і першая думка пры гэтым зноў запанавала
ў ім — «трымацца, быць мужным, як бацька, як воін».

Краузе яшчэ мацней скруціў андрэйкавыя рукі і з
усёй сілы штурхануў яго да дзвярэй.

Андрэйка колькі хвілін не мог устаць. Усяго яго
сханіў стражэнны боль, у галаве шумела, і перад ва-
чыма замітусіліся нейкія кругі.

Сабраўшы сілы, Андрэйка, крыху трымаючыся за
спяну, узяўся і тварам зноў стаў да Краузе. Гэта бы-
ло так моцна і так загадкава, што камендант заставаў-
ся ў поўным няведанні душы хлопчыка. Краузе ўзяў
руку ў напярэчку дзвярэй і ўжо больш спакойным гола-
сам праказаў:

— Марш, рус...

Андрэйка неяк нялоўка павярнуўся, бо балючасць
адчулася ў яго целе, і, прасцёршы абедзве рукі напе-
рад, тыцнуў імі ў дзверы. Яны лёгка расчыніліся, ві-
даць, не ад яго сілы, а рукамі тых двух немцаў, якія
на карыдоры чакалі ўжо хлопчыка, каб адвесці яго ў
новы пакой, які наглуха замыкаўся і дзе чакала Ан-
дрэйку яшчэ больш цяжэйшае выпрабаванне.

(Канец у наступным нумары).

ВЕРХАВІНКІ КЛУБНЯЎ БУЛЬБЫ—КАШТОЎНЫ ПАСАДАЧНЫ МАТЭРЫЯЛ

Побач з старанным захоўваннем бульбы на насенне ў гэтым годзе вялікае значэнне мае нарыхтоўка верхавінак клубняў з бульбы, прызначанай для харчавання. Нарыхтоўка верхавінак клубняў з харчовай бульбы мае на мэце мабілізацыю дадатковых рэсурсаў насення, у якім адчуваюць вялікую патрэбу калгасы нашай рэспублікі. Пасадка бульбы верхавінак клубняў дае добры ўраджай. Добрыя насенныя якасці іх тлумачацца тым, што на верхавінак клубняў бульбы знаходзіцца найбольш вочкаў, верхавінак з'яўляюцца больш маладымі і здаровымі.

Зразаць верхавінак трэба на працягу ўсёй зімы і вясны—па меры скарыстоўвання бульбы на харчаванне.

Пры нарыхтоўцы такім чынам насення трэба мець на ўвазе, што нельга скарыстоўваць для зразання верхавінак хворыя клубні—у прыватнасці клубні, пашкодзаныя чорнай ножкай і кальцавой гніллю. Нашы назіранні ў калгасах рэспублікі паказалі, што ад такіх верхавінак ідзе пашырэнне і павелічэнне хвароб. Такім чынам, зразаць верхавінак можна толькі са здаровых клубняў.

Тэхніка зразання верхавінак проста. Верхавінку не цяжка адрозніць ад другога боку клубня—пупавіны. Звычайна на верхавінку бывае больш вочкаў. Пупавінную, ніжнюю частку клубня лёгка пазнаць па кончыку сцябла, якім клубень прымацоўваецца да куста. Калі гэтага кончыка няма, на яго месцы можна знайсці невялікае круглае паглыбленне.

З клубняў вагою ў 150 грамаў зразаюць верхавінак ў 15 грамаў. З клубняў вагою каля 100 грамаў зразаюць верхавінак ў 10 грамаў, з клубняў у 70—80 грамаў зразаюць верхавінак ў 7—8 грамаў. З клубняў вагою менш 50 грамаў зразаць верхавінак нельга. З самых буйных клубняў—вагою 200—300 грамаў бяруць верхавінак вагою 20—25 грамаў. Наогул вага верхавінак павінна складаць прыкладна 8—10 процантаў ад вагі клубня.

Зрэз верхавінак павінен быць роўным, гладкім, без згібаў, што лёгка дасягаецца пры зразанні яе вострым нажом. Кожную зрэзаную верхавінку трэба ўважліва правярць, каб на яе мякаці не было плям, або іншых прызнакаў хваробы. Хворая або з плямамі верхавінка непрыгодна для пасадкі і ідзе ў адкіды, бо інакш яна заразіць і здаровыя.

Пры захоўванні такога насення трэба прытрымлівацца наступных правілаў. Калі верхавінак захоўваюцца невялікімі партыямі ў калгасіку, рабочых і служачых, то рэкамендуецца іх папярэдне трымаць 8—10 дзён пры тэмпературы 12—15°C. У такіх выпадках на месцы зразання ўтвараецца

коркавы пласт, які і ахоўвае верхавінак ад высыхання і пранікнення грыбных і бактэрыяльных захворванняў. Праз 10 дзён верхавінак трэба пакласці ў скрыні або кошыкі з абавязковай перасыпкой сухім пяском або зямлёй. Таўшчыня пласту верхавінак не павінна перавышаць 20—25 сантыметраў. Верхавінак ні ў якім разе нельга перасыпаць попелам, бо ў такіх выпадках яны могуць загінуць.

Калі-ж верхавінак нарыхтоўваюцца ў грамадскіх сталовых у вялікай колькасці, то рэкамендуецца іх адразу класці ў засекае пластам да 5—10 сантыметраў на 10—15 дзён. Тут іх асяржожна час-ад-часу перамешваюць. Праз 10—15 дзён верхавінак складаюць у засекае пластам да 30—40 сантыметраў з абавязковай перасыпкой сухім пяском.

Захоўваюцца верхавінак ў сховішчах пры тэмпературы 2—3 градусы цяпла. Загінушыя верхавінак неадкладна выбіраюцца і выкідаюцца.

Нарыхтоўку верхавінак з харчовай бульбы неабходна арганізаваць не толькі ў калгасах і соўгасах, але і ва ўсіх грамадскіх сталовых. Гэта павінен зрабіць і кожны калгаснік, рабочы і служачы.

За тыдзень—два да пасадкі верхавінак павінны быць абавязкова правярэзаны. Яравізацыю верхавінак лепш за ўсё праводзіць у вільготным асяроддзі—у змочаных вадой апілках і торфе. Вільготныя апілкі або торф насыпаюцца на дно скрыні ці кошыкаў таўшчыняй 2—4 сантыметры. Паверх іх кладуцца верхавінак ў 2—3 рады мякацю ўніз. Скрыні або кошыкі ставяцца ў памяшканне адзін на другі ў 3—4 ярусы і больш. Памяшканне для яравізацыі па гэтаму спосабу не абавязкова павінна быць светлае, важна, каб тэмпература ў ім дасягала 12—16 градусаў цяпла. К канцу яравізацыі на верхавінаках вырастаюць парасткі даўжынёй 2—3 сантыметры з добра развітай каранёвай сістэмай.

Верховінак можна яравізаваць і ў святле. Для гэтага за два тыдні да пасадкі верхавінак, папярэдне перабраўшы, кладуць у светлым пакоі, на тонкі пласт пяску, таксама мякацю ўніз і праз кожныя тры—пяць дзён апырскваюць вадой, каб яны не высыхалі.

Агрэхніка вырошчвання бульбы з верхавінак такая-ж, як і з клубняў. Трэба толькі садзіць верхавінак крыху гусцей і мяльчэй на 2—3 сантыметры.

Нарыхтоўкай верхавінак мы можам павялічыць плошчу пад бульбай на тысячы гектараў і тым самым дадаткова атрымаць сотні тысяч тон каштоўнага прадукту харчавання.

Праф. Н. ДАРОЖКІН,

доктар сельскагаспадарчых навук.

ЯК ВЫРОШЧВАЦЬ РАСАДУ

Прасцей за ўсё вырасціць расаду капуст і брукі. Насенне гэтых раслін можна высаіваць проста ў добра раздзеланыя градкі.

Не так ужо цяжка вырасціць і расаду памідораў, агуркоў, сельдэрэя, кукурузы, цыбулі, кабачкоў, гарбузоў. Вырошчваць расаду гэтых раслін можна ў пакоі на падаконніках вокнаў, якія выходзяць на поўдзень. Насенне памідораў і цыбулі рэкамендуецца высаіваць у плоскія скрыні, набітыя сумессю, у розных долях, перагною і старой парніковай зямлі. Расаду агуркоў, кукурузы, кабачкоў і гарбузоў лепш за ўсё вырошчваць у папярэвых шклянках або гліняных гаршках, набітых такой-жа сумессю зямлі і перагною.

Да ўсходаў раслін скрыні, шклянкі і гаршкі трэба трымаць у цёплым месцы (пры тэмпературы 20—25°C, але не ніжэй 15°C), прыкрываючы іх фанерай, картонам. Пры паяўленні ўсходаў іх трэба выставіць на падаконнікі і пакрышкі зняць, а ў цёплае надвор'е (вышэй 7°C) скрыні рэкамендуецца выносіць на двор.

Калі расада вырошчваецца ў скрынях або ў гаршках, то з паяўленнем першага лісточка расаду трэба распіраваць у папярэвых шклянках, гліняных гаршкі, банкі з-пад кансерваў. Апошнія ставяць у скрыні. У скрынях зручней выносіць расаду на двор.

У гэты час расаду трэба паліваць 1—2 разы ў дзень. Карысна падкармливаць расаду кожныя 7—10 дзён угнаеннямі ў вадкім выглядзе.

КАРЫСНЫЯ ПАРАДЫ ЯК ЛЕПШ МЫЦЬ БЯЛІЗНУ

Перш за ўсё рыхтуюць раствор. На вядро цеплаватай вады кладуць 1/2 шклянкі соды. Потым у гэтым растворе намачваюць бялізну і даюць ёй так паляжаць не менш 12 гадзін. Адціснуўшы, бялізну намываюць і кладуць выварваць, заліўшы яе новым раствором: у вядро вады льюць 1/2 шклянкі дэнатурата, 3 сталовыя лыжкі нашатырнага спірту і кладуць 1/2 шклянкі соды. Бялізну трэба кіпяціць адну гадзіну з той хвіліны, як яна закіпела. Пасля гэтага яе трэба добра прараскаваць у халоднай вадзе. Бялізна становіцца чыстай і белай.

Каляровую бялізну кіпяціць не рэкамендуецца. Пасля адмачвання яе трэба злёгка прасціраць.

ЯК МЫЦЬ ШАРСЦЯНЫЯ РЭЧЫ

Шарсцяныя рэчы мыюць у цёплай мыльнай пене. Мыць трэба ў двух водах, а паласкаць у цёплай вадзе. Шарсцяныя рэчы не выкручваюць, а адразу-ж, выпаласкаўшы, вешаюць. Прасуюць іх вільготнымі з левага боку, праз стары палатняны ручнік.

Рэдакцыйная калегія: А. П. УС (адказны рэдактар), А. І. ФЕДАСЮК, А. Н. ЗАХАРАВА, В. І. ФІЛІПАВА, К. А. АБУШЭНКА, Г. Л. ДАЗОРЦАВА.

Адрас рэдакцыі: Мінск, вул. Карла Маркса, будынак ЦК КП(б) Беларусі. Тэлефон—93—9—42. Заказ № 94 Друк. арк. 3. Падпісана да друку 5/III-47 г.

АТ 01275 Мінск, друкарня імя Сталіна, Пушкіна 55. Тыраж 10.000 экз. Цана 1 р. 50 кап. Да гэтага нумару бясплатна дадаецца ўкладка-выкрайка.

Журнал «Работница и крестьянка» на беларуском языке. Издание ЦК КП(б)Б.

